МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 57 (4070). | ЕРА, 13 май 1965 шу. | Мах 2 кеп.

ДIАХЬАЛХАШКАХЬА АХА ЛЕНИНСКИ НОВКЪА

11 МАЕ АРАДАЬННАЧА «ПРАВДА» ПЕРЕДОВАЯ

Советски наха доккха дерригача халкъа цIей санна белгалдаьккхар германски фашизм эша а яь яьккхача Сийлахь-йоккхача Коталон хоастамера ткъо шу дизар. Укх майски деношка вай халкъа патриотически хьинар Iаламате чIоагIа айденна хилар къьгга хьахьеккхар съездий Кремлевски Двореце хиннача торжественни собране, мехка ерригача городашка а юрташка а хиннача собранешеи митингашеи. Коталон Дийнахьа Москве ЦIеча майдан тIа, Ленинграде, союзни республикай столицашка, дуккхача кхыча городашка хиннача военни парадаша хьахьеккхар вай майрача Советски Эскара кхы а дукхагIа лакхбенна низ, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема турпалерча традицешта из тешаме хилар.

Цхьаккха а вицвалийтавац, цхьаккха хIама дицдаьдац! Цу дешашца дIаала йиш йолаш я халкъа Коталон цIейя уйлеи маIани. Советски наха чIоагIа сий деши дукха безаши дагалаьцар шоай вахар Даьхен паргIатон лоIами бахьан долаш турпалаша санна дIаденнараш. Халкъо дизза сий дир тахан дийна болча фронтен тылаи ветераний, социалистически Дай-мохк къонахчалца лорабаьрий.

Къахьегамхоша чIоагIа раьза хинна тIаийцар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа белгалбаьннача дуккхача наха совгIаташ даларах бола хоам а, хIаьта иштта вай Даьхен столицана Москвана «Город-турпал», Брестски крепоста — «Крепость-турпал» яха цIераш яларах, городашта-турпалашта Ленинградаи Киеваи «Дошо седкъа» яха медаль, Волгограда, Севастопола — Ленина орденаши «Дошо седкъа» яха медалаши яларах дола указаш а.

А, вай халкъа йицъеннаяц, цIаккха йиш а лургъяц, тIема бирса событеш, цун турпалий сийрда цIераши образаши! Уж бIаьшеренашка латтаргйолаш бронзацеи моакхазацеи дIачIоагIъяь ца Iеш, ноахалий дийнача дегашка а латт. Лаьттан тIарча тешаме мел болча наха, тIом шоаш мел лайбараша а массаза из дага мел боагIараша а, вайга кхаьча котало мел безача маьха яр ховш мел бараша кIоаргга кхетаду, цIий мохкадеш фашизмаца лоаттабаьча къовсама турпалашта дикагIа дола памятник халкъашта юкъера чIоагIа машари доттагIали, къахьегаш мел долча адамий паргIатои иразаи хургхилар.

Машарга беш бола бIайха тIахьехам а хинна дийкар гитлеризм эша а яь яьккхача Коталон ткъо шу дузача дийнахьа КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства дерригача мехкий правительствашка, парламенташка, халкъашка даь Кхайкарал.

ДIабаьнна тIом вайна дагабох, цун урокаш кхы а кIоаргагIа кхетаяр, хIанзарчоаи дIахорчоаи выводаш яр дукъа. Вай лерхIараш кхетадеш а дика а да. Вай долла хIама да а даьд, дерг а да керда дунен тIом ца хилийтар дукъа, вокх социалистически пачхьалкхенашца цхьана вай мехкашка социализми коммунизми хьалъяра машара хьалаш Iалашдар дукъа, машареи прогрессеи гIулакх лорадар дукъа.

Коммунизм котъяккхар дукъа машар лоаттабари хIама кхоллари — цунна хетадаь да советски халкъа дерригa гIулакхаши уйлаши. Цо тIема шерий алах коталонца чакхъяьккхар хоастамера ленински байракх, социализма байракх. Цу сийлахь-йоккхача байракха кIалха Коммунистически парте кулгалдеш а дог ураувттадеш а долча вай халкъо шийса ца кходеш къа хьега а хьийгад, хьега а хьег тIом дIабаьнначул тIехьагIарча шерашка, мехка материальнии духовнии низаш дегIа а кхувлаш.

Дег чу патриотически курал а йолаш гу вайна тIом дIабаьнначул тIехьагIарча ткъаь шера вай Даьхе мел гаьна яьннай. Кхы а дукхагIа чIоагI а еннай, дIахо дегIа а енай вай общественнии пачхьалкхени строй, чIоагIъеннай советски общества цхьоагIо, СССР вошал долча халкъий доттагIал. ТIемо вай боахама яь хинна човнаш лоаццача хана ерза а яь, советски халкъо торо хилийтар тIема хьале хинначарел дукха а шерагIча масштабашка дIахо дIахьалхашкахьа ахара.

Боарам боацаш чIоагIа лакхбеннаб советски держава индустриальни низ. ТIом хьалехьа хинначунца нийсйича ворхIазза совгIа лакхъеннай промышленни производство. Халкъа сийлен гIулакх а хинна дIаэттад вай Iилманеи культуранеи карагIдаьнна башха-дика хIамаш. Эггара чоалханегIа йола проблемаш толаме кхоачаш а еш, советски Iилмо хьалха латта позицеш яьхай хIанзарча Iилма-технически прогресса дукхача лоархIамерча доакъошка, космос караерзаяра даькъе хьалхара моттиг Iалашъяьй Советски Союза.

ТIом дIабаьнначул теIхьагIарча шерашка вайна карагI мел даьннача хIамаша, халкъа къахьегамцеи хьакъалцеи хьакхеллача хIамаша, йиш хулийт социалистически производства керттера декхар — советски наьха материальни хьал-торо лакхъелга кердача ларда тIа кхоачашде. ТIом хьалехьа хинначунца нийсдича дIаззачул дукхагIа хьаду вайцига халкъа эша товараш. Iалаьмате дукха ахча хьожадаьд алапеш лакхдарга, мах боацаш дешарген пенсешца нах Iалашбаргеи, берий учрежденей сеть шеръяр дIадахийта. Мехка хIанз миссел дукха цIаккха а хьалдаьдац чуIе цIенош.

ТIом сецачул тIехьагIа мохк юхаметтаоттабеш, дIахо дегIабоалабеш хиннача ерригача тайп-тайпарча процессо партенеи халкъаи хьалхашка увтта а даьд, увтта а ду чоалханера декхараш. Коммунистически общество хьалъе доладенначул тIехьагIа массе оагIорахьара тохкам бир парте политически наькъа, шийханнахьа нийса политически лозунгаш дала, наькъа теоретически опыт вIашагIтоха цунна хой хьожаш. КПСС ЦК октябрьскии ноябрьскии Пленумаша хьадда харцахьа лаьрхIар политикереи боахама кулгалдечареи субъективизм, сонтаваларии доккхалаш дари. Парте ларрагIа чакхбоах КПСС XX-чеи XXII-чеи съездий решенешка, КПСС Программа тIа хьахьекха генеральни никъ. Кхоачашъе ха хьатIакхаьча йола экономика дегIаахара проблемаш кхоачашъяра боккхача лоархIаме хилар КПСС ЦК мартовски Пленум.

Вай парте, цун Центральни Комитето халкъа низаш тIадерзаду боахам, Iилма, культура, къахьегамхой хьал-торо хадланза лакхъяр дукъа лоаттабеча къовсама. Советски нах тIа-тIа айхагIа кхоталу шийн гIаь-метта отгарцеи хургдар гуш хиларцеи, принципиальностаца а, йоккхача опытаца а, халкъа овлангарча хьашташа маяххара болча политически наькъаца толаме вай дIахьалхашкахьа ухилга Iалашдеш йолча ленински партена гонахьа. ХIанз, парти шийн XXIII-ча аргIанарча съездага йодача хана, тIа-тIа дукхагIа лакхлу наха юкъера цун авторитет, лакхлу советски общества вахарера цун кулгалдара лоархIам.

Боарам боацаш чIоагIа теш советски нах цун кулгалца ткъо шу хьалхагIа шоаш сийлахь-йоккха котало яьккхачеи тахан машерча хIама кхоллаш болча къахьегаме керд-керда рубежаш лувцаш болчеи шоай партех. Вай мехка халкъашта хов, парте долла хIама шоай ираз бахьан долаш, социалистически Даймохк чIоагIбари тоабари дукъа деш хилар.

Вай машара тIехьа чIоагIа латт, е герзаца кхерам тIатувса безам болаш а дац. Цхьабакъда, вай машар дукха безаш йолча уйлан церг йоацача пацифизмаца юкъа цхьаккха а хIама дац. Коталон Дийнахьа хиннача военни парадаша тешшаме хьахьеккхар моллагIа а агрессор вохавара хиланза яр мел йоацача хIаманица кийчдаь дола Советски Герзашцара Низаш массаза а кийча хилар.

ЧIоагIача творчески хьинарах дизза да советски халкъ, цун дог ураувттаду беркатерча уйлаша, сийрдача коммунистически идеалаша. Вай бIубенна хьеж дIахьалхашкахьа, кхоанарча денга, машара, кхоллара, социальни прогресса низаш, ткъо шу хьалхагIа фашизмаца лоаттабаьча къовсаме шоаш котдаьннача тайпара, дерригача дунен тIа тешшаме котдаргхилар кхета а деш. Кхоане коммунизмага я!

Кхоачашъяьй ах шера план

Тахан доккхал де хIама долаш ба дулха дIачутела доахан кхоабача «Сунженский» совхоза хьайбаш лелaдераш. Пачхьалкхенна дулх дIадалара ах шера план 170 процент кхоачашъяьй тха совхозо, планал совгIа дехнад 24 тонн хьакхий дулх. Алхха хьалхарча квартале баьнна пайда планах шера баккха лаьрхIачох нийсса ах гаргга ба.

Цхьабакъда, карагIдаьнна чу тIа сайце Iац тхо. ХIанз кхаба чуоттаяьй 1746 хьакха. ХIаьта кастта кхы а керда ши помещени хьалъяь яьннача тIехьагIа кхаба чуоттадергдолаш дуккха хьайбаш да.

Геттара дика къахьег тха свинаркаша Романова Ольгаси Ибрагимова Марияси.

Укх тIеххьарча деношка 450—460 граммага дIакхоачадаьд цар хIара хурска тIакхета дулх.

Н. ШМАТКО,
совхоза механик.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Наьсарен районе дика вовз шийгара хьекхам гойташ хьавоагIа «Назрановский» совхоза Янгаререча отделене механизированни звено звеньевой Хамхоев Габу.

Совхозе эггара хьалха бIаьстан культураш дIайийна яьлар цун звено.

Цхьатарра дика хьатIаьннай дIайийна горох.

Ханнахьа лаьтта хьаьн а даь 50 гектара тIа шекара свекла дIайийнай цун звенос. Механизаторца А. Даурбековца цхьана гидуарташ дIайийна ваьннав Хамхоев Габу. ХIанз хьажкIаш дIае кийчбеннаб механизатораш. Мел эша хьалаш долаш да.

Сурта тIа: Хамхоев Габуи (аьрдехьа) сеяльщик Даурбеков Iаддрахьмани.

Н. Кобиашвили сурт.

Районе хьалхарчарца

Чуйийна бIаьстан кхашкара болх беш ба лоаман Ножай-Юрта колхозий механизатораш. ХIанз сихбенна хьажкIаш, коартолаш, горох, иштта кхыйола культураш дIаювш боахк уж. Ди-бийса ца къовсаш кхашка балхаш деш ба механизатораш, цахаддаш хьахоз кхашкара моторий таташ.

Районе эггара хьалха хьажкIаши, горохи, эспарцети дIайийна баьннаб Орджоникидзе цIерахча колхоза механизатораш. 167 гектара тIа дIайийнай хьажкIаш, планах лаьрхIачул дукхагIа. Горохи эспарцети 50 гектара тIа дIайийнай цар.

Уж культураш дIаювча дика болх бир трактористаша Бауди Гадаева, Шереди Идрисова, Нурмагомеди Элисаева, кхычар а.

ХIанз берригa низ тIабахийта тхьамка дIадувш боахк колхоза механизатораш. Из лоархIаме культура дIаювргья 15 гектара тIа. Межидов Ховри керте латтача тхьамка кхедеча звенос дош деннад хIара гектара тIара 11 центнер тхьамкий лист гудъе аьнна.

Доккхий декхараш тIаийцад Товсултанов Саид-Махьмади Аносов Алами керте латтача бригадаша. Планах 10 центнер мара йоацача хIара гектара тIара 16 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

Барт тайна коллектив

ЦхьоалагIча майна дикача толамаща накъа йода Шаьла района «Джалка» совхоза цхьоалагIча отделене шурий-товарни ферма коллектив. Хьайбаш леладерашта эггара халагIара ха ер яле а хьайбаш дикача хьале да укхаза. Шура яккхара квартальни план тIеххоачашъяьй коллективо. Нагахьа санна хьалхарча квартале 800 центнер яккха езаш хиннаяле яьккхар 867 центнер я.

Планах 7085 килограмм мара тIакхета ца дезача 10675 килограмм дозал тIакхийттад Iаьсашта укх шера хьалхарча квартале. Ферма коллективана кулгалдеш ва юкхьанцарча партийни организаце секретарь вола Исмаилов Хьамзат. Цу ферма хьокхамий къайле дукхьала коллектив барт тайна хиларах, къахьегам дика вIаштIехьбаккхарах латт.

Нагахьа санна соахка хьалхарча квартале юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iаттагара 289 килограмм шура яьккхаяле укх шера хьалхарча квартале яьккхар хул 306 килограмм шура. Шоаш болх боацаш мукъа йоаккха ха а хоза дIахьу доаркаша. Шоашта совхоза совгIата еннача телевизора экрана хьалхашка гул а бале газеташ, журналаш дешаш, шоай балха опыт дIа-юха эцаш хул уж.

И. КАМАЕВ.

ТАСС-а ХОАМ
«ЛУНА-5» СИГАЛА ЯХИЙТАЙ

Космически аренаштен Маьлха система планеташтен тохкамаш дара программага хьежжа 1965 шера 9 мае Советски Союзе Беттагахьа космически ракета яхийтай.

Космически ракета тIа оттаьй 1476 килограмм дозал дола, Iилмак тохкамаш дергдола бустамаш доаха аппаратура чулатта «Луна-5» яха автоматически станци.

Из сигалъяхийтай дукхха лагIаш долча ракета новкъосталца. Ракета тIеххьара лагIа хьалхагIе а Лаьттан искусственни спутника чухьарча орбита тIа даьккхадар. хIаьта цул тIехьагIа оттаьча программех цо беттагахьа йодача траекторе тIа яьккхар автоматически станци.

Телеметрически, измерительни, Iилман аппаратура автоматически болх бе йолайолийт, сигалъяхара программага хьежжа а, хIаьта иштта Лаьттан тIара телача радиокомандаех а.

«Луна-5» яха автоматически станци мишта йода хьежаш, траекторе параметраш меллий хьожаш, Iилман хоамаш Лаьттан тIа Iочуийдеш къьстта бустамаш доаха комплекс я. «Луна-5» яха автоматически станци лел лаьрхIачоа гаргга йолча траекторе гIолла.

1965 шера 9 мае московски ханах 22 сахьат даьлча Лаьттан тIехенна нийсса тIа Лаьттангара 110 эзар километр гаьна яр «Луна-5» яха станци укх тайпара коардинаташ а йолаш: малхбоален гаьналах 41 градуси 10 минути, къилбаседен шоралах 13 градуси 34 минути. «Луна-5» яхача автоматически станце тIа оттаьча ерригача аппаратуро боаррамагIа болх бу. Iочуухача дерригача хоамашта обработка еш координационно-вычислительни центр я.

ЯЛАТ ХЬУВКЪАДЕРГДА

БIаьстан юхье юв ялата культураш 128 эзар гектара тIа дIайийнай, из хул хьакъоастадаьча дерригача лаьттаех 66 процент. ДIайийна яьннай гидуаргаши шекара свеклаи.

Планал совгIа культураш дIаювш ба Наурски механизатораш, хIаьта Шелковскойи Грозненскии районий боахамаша бIаьстан юхье культураш дIаера план 83 процентагара 78 процентага кхаччалца кхоачашъяьй.

Шелал лаьтта йоллашехьа а, мая хьалхарча пхе дийнахьа 12 эзар гектара тIа дIайийнай бIаьстан юхье юв культураш.

ХIанз цхьатарра хьажкIаш дIае болабеннаб юрташкара къахьегамхой. Наурски районе шоай дIае езачох 69 процент хьажкIаш дIайийнай, Надтеречни районе — 64 процент.

Коартолаш дIаера план 63 процент кхоачашъяьй, уж дIайийна доалаш латт Наьсарени Сунженскии районий боахамаш.

Доахан доакъарашца Iалашдара йеакхо а еш, юрташкарча къахьегамхоша доакъарий культураш дIаера план дуккха а тIеххоачашъяьй.

Цкъа дIайийча цхьан шерей дуккхача шерашкей тIаювла баьцаш 38 эзар гектара тIа дIайийнай, уж хул соахкарчул дукха а дукхагIа.

Цхьадолча боахамашка дуга дIаде доладаьд. Крупаех йола из маьхера культура дIае лаьрхIад республике 2 эзар гектара тIа.

Юрташкарча къахьегамхоша шоай дерригa низаш тIадахийтад бIаьстан юхье юв культураш лоаццача хана дIайийна яхараи лакха хьувкъамаш кхеде лард йоллараи. ХIанзле а колхозийи совхозийи кхаш баьццара дерзадаьд тIаьнначa бIаьстан юхье ювча культураша.

1965 шера 5 мае кхаччалца бIаьстан юхьера культураш дIаер

(планаца нийсйича процентех)

Наурски	143
Надтеречни	87
Шелковской	83
Грозненски	78
Гудермеса	75
Сунженски	64
МалгIабика	57
Шаьла	54
Урус-Мартана	46
Ножай-Юрта	44
Ачхой-Мартана	39
Наьсарен	39
Советски	22
Ведана	6
«Грозвино» объединене совхозаш	98
Консервни промышл. объединене совхозаш	72
«Скотооткорм» треста боахамаш	32
Респуб. ю/б опытни станци	46
Ерригача республике гIолла	66

КУЛЬТУРАШ ДIАЙИЙНА ЯЬННАЙ

ХIамаш дIаера кампани лакхача агротехнически боарэме чакхъяьккхар Сунженски района «Победа» яхача колхоза механизатораша. ХIамаш дIаера дикагIа йолча ханех пайда эца гIерт лаьтта леладераш: масала, цхьоалагIа май хьатIакхача ялх ди эшаш 988 гектара тIа дIайийна яьлар гидуаргаш. Из дар цIей сийна механизатораша Даьхенна денна совгIат.

Колхоахоша, шерра социалистически яхь а йоаржаяь 5 дийнахьа дIайийна яьхар хьажкIаш. Ерригаш а из маьхера культура дIае езаш хиннараш 560 гектар яр.

Укх деношка 252 гектара тIа дерригa баьца даараш дIадийна баьлар механизатораш.

Уж культураш хьалкхеергйолаш дола дерригa лаьтта дика кийчдаьдар. Уж дIаеле дукха а хьалхагIа денз макхаш даьхар, лаьттанца тIоадал соцайир, фу дIатессале хьалкагIа йоаккхаш йола культиваци яьккхар.

Культураш дIаювча хана дика толамаш даьхар трактористаша А. Выродова, Н. Попова, П. Яковлева, А. Бугаева, кхычар. Шоай дийнахьара нормаш 150—160 процент кхоачашйора цар.

ТIехдика болх барах дукха механизатораш Сийлен доска тIа баьхаб.

В. МАРЗИЕВ,
тха собкор.

РЕСПУБЛИКА ФЕРМАШКА

Колхозашкеи совхозашкеи доахангара шура йоаккхилга, хьайбашта дозал тIакхетилга лакхдалара йола ха хьаэттай. КIезигагIа рузкъа дIа а долаш дукхагIа шура дулх эрий тIаяьннача баьций даьгIенашка аьхкий хьайбаш доажадеш доакх колхозашеи совхозашеи.

Пачхаьалкхенга хьайбай продукташ йохкара дола шоай декхараш кхоачашдара лоаттабеча къовсаме хьалха латт Грозненски района боахамаш. 1965-ча шера хьалхарча денношке денз хьайбай продукташ йоахилга лакхлуш да цу района фермашка. Шура йохкара ах шера план 10 мае 71 процент кхоачашъяьй районо, кхыча районашкарчул дукха а дукхагIа хул из. Соахка цу ханачул 1,5-зза дукхагIа шура дIакхаьчай шурий завода приемни пункташка. Фуаш дохкара пачхаьалкхен план а толамца кхоачашъю цу района боахамо.

Цхьабакъда, ерригача фермашка лерттIа вIаштIехьбаьккхабац хьайбашкара йоаха продукташ лакхъяра болх. Цу гIулакха чIоагтIа тIехьадисад Ачхой-Мартана, МалгIабика, Советски, Урус-Мартана районашкара боахамаш.

Дулх, шура, фуаш дохкара план кхоачашъяра соахка дукхагIа тIехьаюсарех яр Наьсарен район. Укх шера дикка дикагIа да цу района фермашкара гIулакхаш. Соахка укх хана ехкачул 1,4-зза дукхагIа ехкай пачхаьалкхенга шура.

Эрий тIаяьннача баьций даьгIенех махулла дукхагIа пайда а эцаш хIанзае а шоай болх тоабе беза боахамаша, хIана аьлча пайда ца беш дIаяхийта ха юхаметтаоттае вIаштIехьдаргдац гуйран-Iана замалахь.

1965-ча хьалхарча ах шера пачхаьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъярах йола сводка.
(Хьалхарча ах шера план процентаща).

	Шура	Дулх	Фуаш
Грозненски	71	55	82
Наурски	68	34	84
Сунженски	66	77	83
Гудермесски	65	78	52
Шаьла	61	73	69
Шелковской	58	31	70
Надтеречни	57	40	56
Ачхой-Мартана	57	42	95
Наьсарен	57	47	58
Урус-Мартана	55	66	86
Ножай-Юрта	51	20	81
МалгIабика	48	37	49
Ведана	34	19	55
Советски	23	19	47
Ерригача республике гIолла	63	52	78

ТОЛАМАШ СОВДАХА ТОРОНАШ Я

ЧIоагтIа уйла тIаяхийта Iомаю КПСС ЦК мартовски Пленума решенеши юрта боахам дIахо дегIабоалабара парте чакхъяха лаьрхIа мероприятеши «Назрановский» совхоза къахьегамхоша.

Партийни, советски органаша, совхозийи колхозийи кулгалхоша укх гарггарча шин-кхаь шера юрта боахам овлангара эргабоаккхаш тоабе беза яхаш дийцар мартовски Пленуме. Уж декхараш кхоачащде дезаш я «Назрановский» совхоз а.

ДIаювча культурашта юкъе 1964 шера денз керттера моттиг дIалоац укхаза кIиво. Нагахьа санна хьалхагIа 2286 гектар ювш хиннаяле, соахка 4000 гектар йийра.

Цу лаьтта дIадийна ялат юккъера лаьрхIача гектара тIара 16 центнер а йоалаш хьувкъадойя чудахьа дерригa кIа дукхагIа хилари цун заготовительни мах лакхбалари бахьан долаш боахамга кхоачаргда 108000 сом.

Укх шера пачхьалкхенга 1745 тонн гурахьа дийна кIа дохка дезаш я совхоз. Цунах доагIаргда соахкарча маьхах дохкаш хилча 55680 сом хила дезача метта укх шера 102660 сом, вешта аьлча соахка хила дезаш хинначул 47 эзар сом дукхагIа ахча хурга цунах боахама.

Цул совгIа цхьаькха перспектива йолаш а я из ялатий культура. ХьажкIаш дукха къахьега дезаш культура я, цар метта леладе аттагIа да кIа, пачхьалкхенга дехкача боахама ахча дукхагIа а хургда, хьайбашта доакъарийна лаьрхIа гурахьа бийна кени хьажкIаши яха вIаштIехь а даргда.

Нагахьа санна дIайийча а цар боахама пайда ца луш хиларах 1965 шера дена гидуаргаш дIа ца ювш соцае лерхIаш хиннадале, хIанз ганараштa мах тIатохар бахьан долаш уж дукхагIа дIае лерхI.

Укх шера совхозо дIаюргья 1017 гектар гидуаргаш, 1964 шера 600 гектар мара ца йийнача. Цу майда тIара 10000 центнер ганараш даргда, уж дехкача боахамга 102000 сом ахча кхоачаргда.

Лаьтта леладара культура лоха хиларах, шоай ханнахьа агротехнически гIулакхаш ца дарах кIезига хьувкъар совхоза дIаюв культураш. Цул совгIа, цун бахьан дар трактораши юртбоахама машинаши ца тоъари, хIаьта иштта механизаторий къахьега безам хургбола гIулакх вIаштIехьа ца даккхари. Керттера бахьан да ала доагIа боахаме севообороташ ца хилар.

Пачхьалкхенна культураш дIаялара планаш тIехьа увттаеш а шера уж каст-каста хувцаш а хилар бахьан долаш культураш дIаера чIоагтIа структура оттаеи нийса севообороташ юкъейоалаеи вIаштIехьдалацар.

Хьалхха а массехк шера йола чIоагтIа планаш оттаяра хьакъехьарча КПСС ЦК Пленумо яьча решенеша йиш хулийт дIадувча лаьттай структура оттае, культураш дукхагIа хьувкъае, хьайбашкара дукхагIа продукци яккха, хIаьта пачхьалкхенга йохкача продуктай мах лакхбара торо хулийт боахама дерригача доакъой база чIоагIъе а укх гарггарча хана юртбоахама дерригa доакъош рентабельни де а.

Пленума решенеш кхоачашъеш тхо хIанзе а доладеннад севообороташ караерзае.

Юртбоахама культураш хьувкъаяра лоархIаме резерв я хий дехкача лаьттаех бизза пайда эцар. ХIаьта уж хьувкъарга хьежжа лакх ма лой боахама доходаш а.

Тха боахаме да 712 гектар хий дехка лаьтта. Планировка еш йола средстваш ца хилар бахьан долаш цунах бизза пайда эца баланзар совхозага. Пленума решенех юртбоахама техника дукхагIа арахецаро йиш хулийт цу йоккхача резервах пайда эца. Укх шера тхога хьакхоачаргья йиъ хий детта машин, тIаккха 65—70 процент долча хий дехкача лаьтта хий тоха вIаштIехьдаргда тха.

1965 шера совхоз дехкарийла я пачхьалкхенга 8500 центнер шурей 2900 центнер дулхи дохка. Пленума решенех хьайбай продукташта мах тIатохарах дулхах 105 эзар соми шурех 29 эзар соми кхоачаргда боахама. ТIаккха из мах тIатохарах тхога дерригача хьайбай продуктех 134 эзар сом кхоачаргда.

Хьайбаш дебадара чIоагIа терко ю хIанз совхое. Укх шера январь тIакхоачаш хиннача юхе 1966 шера 1 январь тIакхоачаш тIакхетаргда доахан 572 бежан, царех етт 228, 154 хьакха, 1500 устагIа.

Доакъарийна лаьрхIа йола юртбоахама культураш фермашта гаьна йоацаш а дукха а хилча йиш хургъя боахамга хьайбай продукцега дIадодар кIезигде а доакъарий база чIоагIъе а.

Совхоза болхлой къахьегама безам тIабохийтаргбола материальни гIулакхаш дар, пачхьалкхенга йохкача продукташта мах тIатохар, кхоачамболлаш трактораши юртбоахама машинаши хилар, царех бизза пайда эцар, лаьтта леладара культура лакхъяр боахам рентабельни лелабарах бола тешам а хинна дIаоттаргда.

Д. МАЛЬСАГОВ,
«Назрановский» совхоза парторганизаце секретарь.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ДЫНА ДУХЬАЛАРЧА ПРОПАГАНДАНА—ЦАХАДДАШ ТЕРКО

Керда саг хьалхкевара, из культурно дегIавоалавара даькъе йоккха моттиг дIалоац дынах юхедисача гIулакхашца тIагIертта къовсам лоаттабаро.

Даьлах тешача наха дыно ю воздействи кхета а еш, цун зене гIулакхаш гучадаха ховш хила беза вай пропагандисташ-атеисташ. ХIанз беча атеистически балха юкъе керттердар хIара сагаца къаьст-къаьста кхетама болх бар да. ХIара коллективо а, ерригача общественносто а нов къостал де деза дынах тешача наха, уж дIакхетабе беза шоаш ледадер дош доацар долгах, дына гIулакхаш леладарах хьадоалача зуламах. Из толаме чакхдаккхар дукхагIча даькъе атеисташа шоай болх хьаькъалца барах, цу тайпарча нахаца дег чура къамаьлаш дарах тийша да. Дынах тешача нахаца индивидуальни болх бар хала а чIоагIа сабар эшаш а гIулакх да, сиха хиларах саг эгIазвигар мара хьадала кхы беркат дац. Алхха атеистически беседаш йича доалаш дац дош. ЧIоагIа лоархIаме да саг дынах тешаш болча нахах къоаставеш долча цхьан кердача хIаман сутара ваккхар, из коллектива гарга озар.

Дынах тешача нахаца, индивидуальни болх бара цхьайола опыт Iоаяьй Нохч-ГIалгIайчен республике а. Индивидуальни болх нийса вIаштIехьбаьккхача цхьаболча атеизма пропагандисташа дынацара хьакъоастабаьб дукха нах. Атеисташа-медицински болхлоша дына духьала тIагIертта къовсам лоаттабар бахьанце хIанз саг цамогаш хилча хьежа нах болча, секташта керте латтараш болча а ца ухаш медицински учреждениешка ух. Укх тIеххьарча хана индивидуальни болх тоабар бахьанце дукха нах массанега дIа а хойташ дынах хьакъаьстаб. Иштта, масала, Шаьла района Курчалой юрта чиммирзий секта яр. Цу сектана керте латтар Тарамов. Цунца кхетама болх бе болабелар «Знание» яхача общества членаш Атабаеви Мусаеви. Цар а кхыча пропагандисташа а шоай болх хьаькъалца оттабар бахьанце юрта хинна фата еттарий секта ехар, хIаьта Тарамов ше массанена ха а ховш дынацара хьакъаьстар. ХIанз вIашагIбетталац цу юртара сектанташ.

Дынах хьадоала зулам дувцаш алхха лекци еша мегаргья. Бакъда, нох хайра хIама хургдац нагахьа санна доаггIаш дола масала ца доаладойя, нийса выводаш ца йойя. Цу тайпара болх вIаштIехьбаьккхача дынах тешачун уйла хувцайолийт. Шеко яц, къорIах хьадоала зулам, ды делабарах а дына реакционни гIулакхаш доахкаш хилара а духьала «Знание» яхача общества лекци ешача лектораша бер лоархIаме а чIоагIа эшаш а болх болга.

Атеистически болх нийса делабу Ведана районе. Бокъонца вола энтузиаст-пропагандист ва «Знание» общества районни организаце бехктокхаме секретарь Саракаев Султан. Атеистически болх Iалаьмате халача хьалашка беш болдашехьа во толамаш даьхадац Саракаева а лекторий-атеистий активо а. Масала, Ведана района дикагIволча лектора-атеиста Дышне-Веданарча бархIшерарча школа директора Б. Гацаева хала а чоалхане а болх баьб Кунта-Хьажий сектана керте латтар М. Акаев мурдашцара хьакъоаставеш.

Дынацара хьакъоаставаьр атеисташа вицвалийтац. Даьлах тешаш хиннар Iилман мировоззренех кхетавара, цо Iалама а общества а законаш доаггIача бесса кхетадара новкъостал ду цар. ЧIоагIа гIадвугаш да атеистически пропаганда яра хьинаре дакъа лоацаш кхалнах хилар а. Дына духьалара лекцеш еш Даргински школа хьехархочо Автархановас.

КIоарга чулоацам болаш а сакъердаме а яр лектора Т. Черновас йийша «Бераш, дезал, школа, ды» яха лекци а. Из дош дика доашхаш къамаьл дир нов. Черновас. Берашта лерттIа кхетам балара дынах доала зулам белгалдеш Грознера дукха масалаш доаладир цо.

Цу цхьадолча толамаша хьагойт лекцеш, конференцеш, атеистически темаех хаттараш а деш жопаш телаш ю сайренаш, индивидуальни болх белга дынах тешараша кхетадеш а пайдане а гIулакх долга.

Цхьабакъда, вай интеллигенце цхьаболча наха атеистически пропаганда еча кIезига дакъа лоац. Лакхара дешар дийша ваьнна а йистевоалаш а 20 эзар совгIа саг ва Грозне, хIаьта «Знание» яхача общества республикански организаце атеистически секце дакъа лоацаш 15 саг мара вац. Iилман степень а цIи а йолаш 50 совгIа саг ва Нохч-ГIалгIай пединституте болх беш, царех кхо-виъ саг мара вац атеизма дешашта хетаяь лекцеш ешаш.

Атеистически пропаганда яра къаьстта эсала юкъеоз нохчийн гIалгIайн интеллигенци, хIаьта цхьабараш ба тIехьадиса реакционни-бытови гIулакхаш, ислама цхьадола цIей деадар нийса лоархIаш а царех къаман традицеш е гIерташ а.

Iилман-атеистически пропаганда еш бола вайнаьха кхалнах геттара кIезига ба, уж цIелгашца дагара баь варгва. Бакъда, вай республике кIезига хилац кхалнаьха сий доадеш дола дукха истий кхувлар, кхийна баьнна боаца кхалнах маьре ахийтар, урдув дахар санна дола тIехьадиса, къаьна гIулакхаш.

Боккъалдар аьлча, дынах тешача кхалнаха юкъе толаме болх беш хиларах дола масалаш кIезига да. Цул совгIа цхьайолча моттигашка лерхI кхалнаха цIенноаношта, боккхийча наха лаьрхIа атеистически болх бе безац, аьнна. Цар болх а бац, цар ды делабора аьнна хьадала зулам дац, яхаш. Цхьабакъда, цIаккха а диндалийта йиш яц хьалкхувш йоагIача тIехьенна кхетам лураш эггара хьалха уж боккхий нах болга.

Тайп-тайпарча къамах бола нах бах республика районашка. Шелковской районе бах эрсий, украинцаш, нохчий, негIий. Логикага диллача къамий оамалашка хьежжа лелае езар атеистически пропаганда. Бакъда, укхаза из иштта дац. ХIаьта 1964 шера «Знание» яхача общества лектораша нохчийн негIийн меттала цхьа лекци йийшаяц царна. Уж меттаж ховш лектораш - атеисташ Iалаьмате кIезига бац. Из гIулакх тоадара деш хIама а дац.

Чулоацамга диллача атеистически лекцех дукхагIъяраш цIенхашттара кхоачамбоацараш долаш я. Лекцей тематика тIа кIезига дувц моральни дешаш. Бакъда, керттера кхоачамбоацараш да лекцешка дынах хьадоала зулам бокъонца хьа ца хьокхилга. Из хул лекцешка дукхагIча даькъе историех, хьалха хиннача хIамаех дувцандаь, кIезига хул религиозни гIулакхах хьадоала во дар дувцаш йола моттигера материал. Иштта йолча лекцех пайда баргбац, хIана аьлча дынах тешачоа хац хIанзарча хьалашка хьежжа шийн идеологи кердаяьккхача дынах фу зулам доал. Лекци наха кхетаеш а цох пайда боалаш а еша безам болча лектора-атеиста кхетаде деза атеистически лекци кхыча тайпарча лекцешта тара йоацилга. Эггара халагIа дола декхар кхоачашде дезаш хул лектор-атеист — ше дувцачох нах тешабелга, из де вIаштIехьдоал дынах тешарий уйлаш шек яха, йохае могаш дола масалаш юкъе а кхувлаш къамаьл дича. ХIаьта нахаца индивидуальни болх беча хана цар ха, царна дагалаттараш, кхыдараш а теркал а деш бе беза. ХIара сагага хьежжа лелабе беза из болх.

Лакхара дешар дийна бола эзараш хьехархой, агрономаш, кхыбола нах а бокъонца бола атеисташ хила беза, Дына духьалара пропаганда яра эша знанеш йолаш, цу балха толашагIа йола приемаши методаши йовзаш хила беза уж.

Цу тайпарча пропагандиста дынах тешар клубе, цIеча уголоке, библиотеке варга ца а хьежаш уж баххача дIа а ухаш еша еза лекцеш. Болх беча моттигашка, цехашка, конторашка, кхашкарча станашка, хьайбай фермашка эша еза лекцеш. Из санна йола лекци дукха йоккха йоацаш хила еза.

Вай керттера декхар да идейни кхетам балара йолча ерригача средствоех пайда а эцаш дына идеологех нах мукъабахар, марксистско-ленински Iилман мировоззренех уж кхетабар.

И. ШАИПОВ.

ДЕГАШ ГIОЗДАЬХАД

КПСС ЦК мартовски Пленумо дийцар дIахо юртбоахам дегIабоалабара динза даргдоацар да. Къахьегамхой вахара хьалаш тоалара берригa халкъа боахама бокхача лоархIаме да из. Юртарча агитаторий, пропагандистий керттера декхар да Пленума материалаш йоашхаш, цун решенеш колхозхоштеи совхозий болхлоштеи дIайовзийташ, вахара юкъейоалаеш болх бе. Юрта боахама экономика дегIайоалаяр ерригача парте, дерригача халкъа гIулакх да. Фу даьд совхоза партийни организаце КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш дIайовзийташ?

Совхоза берригача специалисташа дакъа а лоацаш лекторски группай собранеш, агитаторий семинар яьй. Лекторски группа пленума материалаш дика Iомаяьчул тIехьагIа доахан леладеращица беседаш е, лекцеш еша фермашка, жа Iуй бригадашка яхар. Дика чулоацам болаш лекцеш йийшар совхоза керттерча зоотехника В. Е. Куца, керттерча инженера Г. А. Крымова, керттерча бухгалтера А. В. Дикова. механика нов. Рассказова, отделене управляюще В. К. Донскова, иштта кхыча специалисташа а. Еррига йийша лекцеш 35 я, хIаьта царга ладувгIаш 500 совгIа саг хиннав. Цул совгIа агитатораша массанена дIахозаш читкаш а беседаш а яьй производственни точкашка.

Цхьабакъда, мартовски Пленума решенеш пропаганда яр кампани а йоацаш, пропагандистийи агитаторийи денна бу болх ба. Собранешка, совхоза болхлошца еча беседашка вай парте политика дIайовлийташ къахьегаш ба уж. Нах къахьегама толамашка тIахьехаш, вай мехкара а доазол дехьара а кердадараш дIадовзийт. КПСС ЦК мартовски Пленумо деган гIоздаьха совхоза болхлой 1965-ча шера тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашде къахьегаш ба. 1965-ча шера биъ бетта дулх доккара — 101, шура — 113, фуаш гулдара — 172 процент кхоачашъяьй план.

Дика къахьег тха хьалха латтача доаркаша — Дзакаева Кхокхас, Таран Евдокияс, Грибанова Надеждас, Кандиева Напсата. Уж доярkаш духхьал цаIаш бац — укхаза дуккха ба иштта дика болх бераш а.

Дикача толамашца чакхйоалаш латт жа дахка ха жа леладеча бригадашка. Масала, Хаджиев ИбраьхIама. Абдуева Атабая, Эбежбиева Исана, иштта кхычар а бригадаш.

Толамца чакхдоах бIаьстан кхашкара балхаш совхоза механизатораша. Цар къовсам лоаттабу КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш вахара юкъейоалаяра, 1965-ча шера лакха хьувкъам чуэцара.

Совхоза пропагандисташа, агитатораша, кIоаргга дIайовзийт болхлошта КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш, Л. И. Брежнева доклад. Къаьстта терко ю цар шоай совхоза экономика дегIаяра, юртбоахама продукташ дукхагIа яхара, царга дIадодар кIезигдара.

Тха совхоза болхлоша раьза болаш тIаийцар КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш. Из боккха тешам ба уж решенеш вахара юкъейоалаергхилара.

В. ВОЛГИН,
жа леладеча «Терский» совхоза партбюро секретарь.

«Октябрьнефта» НПУ мастера А. Лукьянова кулгалдеча бригадо беррита низ тIабахийта къахьег ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Укх дIабахача биъ бетта даьха къахьегама толамаш дог гIоздоахаш да. Май сийна тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд цо. Биъ бетта планал совгIа даьккха мехкдаьтта бIаь тонн я.

Иштта дика хьокхамаш даха вIаштIехьдаьннад болх нийса вIаштIехьбаккхарах, шоай чурча резервех бизза пайда эцарах. Укх шера балха юкъейихьай 40 керда геолого-технически мероприяти, царех 15 цементаж а йолаш. Цу гIулакхо дикка лакхъяьй къахьегама овсарле, лохбаьб хьадоаккхача мехкдаьттага дIа бода мах.

Уж толамаш доахача дика новкъостал даьд лаьттан кIала скважинашта ремонт еча нов. Абуталипова кулгалдеча смена. ХIара смена норма 120—125 процент кхоачашъю цо. Цу смене хьинар кхо ца деш дика къахьегарца белгалбаьнна ба операторaш нн. Шумилкин Иван, Добровольский Григорий, Юсупов Хавади, замерщикаш Дашнова Варвара, Чубко Зинаида, кхыбараш.

Укх бетта хьинар кхы а совдаькха къахьегаш ба мехкдаьттахой. Хьалхарча декада план тIеххкхоачашъяьй цар.

СУРТА ТIА: замерщица - Дашнова Варвара мехкдаьттана анализ еш я.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬАЛХА БАЬННАРАШТА—ЦIЕ БАЙРАКХ

1965-ча шера цхьоалагIча квартале культура предприятештеи учреждениештеи юкъе хиннача социалистически яхьа итогаш яь йистеяьннай. Культура болхлой профсоюза обкомеи кинофикаце управленеи карара кара тела ЦIе байракх елар «Родина» яхача кинотеатра. Дика къахьегаш хьайоагIа цигара коллектив. Валови сборах йола план 113,7 проценти зрителаш кинога хьажара план 114,9 проценти кхоачашъяьй цар.

Иштта хьинаре къахьегарца наьха хьашташ кхоачашдеш ба Урус-Мартана районни киносета а, Шелковски района Дубовская яхача станицерча киноустановка а болхлой. Дукха тIеххкхоачашъяьй цар валови сборахи зрителаш кинога хьажараи йола план. Культура болхлой профсоюза обкомеи кинофикацеи управлене карара-кара тела ЦIе байракх елар цу шинна киносета коллективашта.

Профсоюза обкома президиумеи кинофикаце управленеи решенех республика кинофикацена чуйоагIа 21 предприяти кинофикаце управленеи профсоюза обкомеи сийлен Доска тIа яьхай, хIаьта районерча цхьайтта киноустановкай болх белгалбаьккхаб.

Полиграфически промышленноста предприятешта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Сунженски типографе коммунистически къахьегама коллективо. Дика продукци я цу типографе арахецар. ЦхьоалагIча квартала валови продукци арахецара план 107,4 процент кхоачашъяьй цигарча коллективо. Кепа йоазон управлене профсоюза обкомаца цхьана яьча решенех облсовпрофеи Нохч-ГIалгIай АССР-а министрий Советеи карара кара тела ЦIе байракхи цул совгIа ахчан премии елар цунна.

МалгIабикерча типографе коммунистически къахьегама коллективаи Гудермесерча типографе коллективаи дика болх барца баркал аьлар.

Н. ПЕТРОВА.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Дукха ха яц духхьал двигателашта эшача доагорах санна мара мехкдаьттах пайда эцаш ца хинна. Хими дегIаярца дувзадекна хьахилар производства керда дакъа. Пластмасса, синтетически каучук яхара эша бедал а хинна дIаэттад хIанз мехкдаьттеи гази. Цу гIулакхо лакхбаьб мехкдаьтта доаккхача промышленноста болхлой бехктокхам, мехкдаьттацеи мехкдаьтта продуктащеи халкъа боахам Iалашбе декхарийла ба уж.

Уж декхараш кхоачашдара хIанз йолаш йолча а болх байга кийчъеш йолча а мехкдаьтта доаллача моттигех бизза пайда эца беза. Цхьабакъда, царех а кхоачам хургбац мехкдаьттеи гази йоалла керда моттигаш хьа а леха, кара а ерзаяь, царех пайда ца эце. Авареш а ца еш, лерттIа вIаштIехьа а баьккха бурув деттараша болх ца бой, из декхар кхоачашдулургдац. Цудухьа бурув деттараш мехкдаьтта бахьан лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугIаре латт. Мехкдаьттеи гази дукхагIа яккха аьнна оттадаьча декхара хьадда жоп доалургдац бурув деттарашка мара.

Семилетка контрольни цифрашта юкъе мехкдаьтта даккхара хьакъе кIезига дакъа кхачаш Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахошка. Укх семилетке МалгIабике — Вознесенске, Iаьли-Юрта, Хаян-Керте, Карабулаке — Ачалкхенашка, кхычахьа гучаяьннай мехкдаьтта доалла йIаьхий моттигаш. Цо вай мехкдаьттахошка йиш хилийтар Къилбаседа-Кавказе мехкдаьтта даккхара хьакъе хьалхара моттиг яккха а мехка мехкдаьтта доаккхача хьалха латтача района юкъе баха а. Цхьабакъда, карагIдаьннарех кхоачам а баь Iе йиш яц.

Мехкдаьтта лахара дуккхача нахах латтача коллективаша чIоагIа маьвара къахьега деза. Хьалхара скважинаш йоахача хана бурув деттараштa фу гучадаргда цхьаннега а хьалхxе оалалургдац. Балха тIехь цкъа мара гIалат бовла безац цар, сапёрий санна. Балха терко ца еш кIезаига ха яьккхача, къаьстта продуктивни тIоанашта бурув тохача хана, цIаьхха газ, мехкдаьтта кIедж тоха тарлургда, тIаккха мел хьийга къа, дIадаха рузкъа хIалак хила тарглургда, кхыметтел нах боабе а лозабе а мег. Цудухьа шоаш беча балха терко яр, шоашта тIалатта декхараш кхоачашдар хиланза даргдоаца хIама да. Цудухьа бурув тохача бригада берригача членаша дика вIаштIехьбаьккха, лерттIа бе беза шоай болх. Из дой балха тIехь котало йоаккхаргья.

Кхераме баьле а романтика йолаш ба бурув деттарий болх. ЛадувгIал бурув деттача мастерашка Бородацкега, Заринскега, Халмурзиевга, Темирхановга, цар бригадай членашка. Цар дувцаргда хьона бурув деттарий болх мел хала а сий долаш а ба.

ХIанз Грозне бурув деттараш Советски Союзе эггара кIоаргагIа йола скважинаш йоахаш ба, царга я вай мехка эггара кIоаргагIа бурув тохара Ерригсоюзни рекорд, хIаьта бурув кIоарга тохара хьакъе Европе йиъдагIа моттиг лоац цар. Цхьабакъда, цунах кхоачам хинна Iеш бац уж. Керда рубежаш яха, 6000—7000 метр кIоарга бурув тоха кийчлуш ба мехкдаьтта лехараш. Шаккха а хилац сатем болаш даиман моттигаш хувцаш бола бурув деттараш. Цар професси я даиман хьалха латтилга, мехкдаьтта бахьан лоаттабеча къовсаме даиман хьалхарча мугIаре хулга.

БIубенна ала мегаргда Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша шоашта хьалхашка латта декхараш толамаца кхоачаш а дергда, вай республике мехкдаьттеи гази дукхагIа даккхара шоай низ кхо ца беш пар дIа а дургба.

В. НАЗАРОВ,
«Грознефта» объединене бурув деттача балхий начальника заместитель.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬД

«Грознефтегаза» треста 2-ча газови цеха коллективо биъ бетта план ерригача технико-экономически хьокхамех ханал хьалха кхоачашъяьй. ЦхьоалагIча майна совгIата лаьрхIа массехк бIаь тонн газови бензин даккха аьнна сийлен декхараш тIаийцадар цар, цхьабакъда дош тIеххкхоачашдир. ХIаьта къахьегама овсарле 2,5 процент лакхъёлар, цул совгIа установка шер а яьши кIира ханал хьалха эксплуатаце дIаелар из.

Дика болх беш белгалбаьннаб оператор Г. Басов, лаборантка П. Маможенко, токарь И. Кравченко, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО.

ЙОККХИЙЧА БЛОКЕХ ДЕЧА ГIИРСАШТА— ШЕРРА НИКЪ

Скважинаш хьалъеча балхашта юкъе йоккхалга диллача керттерча моттигех цаI дIалоац вышкаши вышкашта гонахьара гIирсаши хьалдаро. Вышкаш ерий балхах тийша я бурув деттарий балха ритмичность. Вышкаш хьалъяра балхий плана тIеравьлчеи график толхайичеи пайда ца луш дукха зенаш хул буровой оборудовани сеца латтари цунах пайда ца эцари бахьан долаш. Цудухьа а бурув деттача конторашка чIоаггIа терко ю вышкаш хьалъяра балха. Вышкаш хьалъярга дIадодар кIезигдара къовсам лоаттабу, хIана аьлча гIирсаш хьалдарга дIадолачоа юкъе вышкаш хьалъярга дIадодачо лоаца дакъа доккха да.

Вышкаш хьалъяра методашта юкъе эггара толашагIа ярех я йоккхий блокаш увттаеш уж хьалъяра метод. Вышкаш хьалъяра из метод эггара хьалха 1949 шера МалгIабике юкъеяьккхар, цхьабакъда, шерра дIаяьржай из Татареи Башкиреи. ХIанз МалгIабике а яц вышкаш экономически аффективнегIа йолча йоккхийча блокех гIирсаш хьалдара способах мара. Буровойш йоккхий блокаш а ухийташ хьалъяро гIирсаш хьалдара ханаш лоацъю, йиш хулийт хIара буровой хьалъеш 1800 сом пачхьалкхен ахча кходе.

№ 2 йолча бурув деттача конторерча прораба коммуниста нов. В. В. Есина кулгалдеча вышкомонтажни бригадо болх дика а беш, 114,8 процент кхоачашйир балха нормаш, шоллагIа пайда ийцар материалех, ха юкъе йолаза буровой хьалъяь яккхараи скважинаш болх бе йолараи.

Буровой хьалъе йолаяле хьалхагIа бригаде собрани ю монтажа схема, наряд, хьалбеча гIирса график ювцаш. ХIара дийнахьа, болх йисте массаза боал прорабо бригадираца цхьана цу дийнахьа баьча балха итог ю, шоллагIча дийнахьа балха график кхоачашъергйола мероприятеш белгалъю, балха опытагеи цун чоалхане хиларгеи хьежжа бригада членаш шо-шоай балха участкашка дIанийс а беш. Коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхар дукха къовсам лоаттабеш я из бригада.

Балха толам баккхара вышкомонтажни бригадана новкъостал ду производстве хьалха латтараша.

Бригадиро нов. Н. Яценкос бригада хIара члена балхага хьежа ца Iеш, ше а балха хьокхамаш гойт. Балха тIа дика толамаш доах бригада членаша нн. А. Хасанова, И. Погорелова. ХIаьта вышкомонтажникаш И. И. Гушин массехк специальность йолаш ва: плотник, слесарь- сварщик, цул тIехьависац нов. В. Иванчук а.

Прораба Есина бригадо 1965 шера хьал а яь бурув деттарашка дIаелар №№ 822, 823 йола буровой, хIаьта хIанз № 867 йола буровой хьалъяра кийчон балхаш деш я бригада. Из буровой толамца хьалъяь яккхара мел эшар долаш да. Массайола буровойш хьалъю йоккхий блокаш юкъе а ухийташ.

И. СУРХОЕВ.

ГIУЛАКХАШ ДИКА ЛЕЛ

Нохч-ГIалгIайчен автомобильни транспорта управлене автобоахамаша доккхий социалистически декхараш тIаийцадар 1965-ча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Уж декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржайир автобоахамаша. Укх шера хьалхарча квартала план ерригача автоуправлене коллективо 106,9 процент кхоачашйир. Управлене чуйоагIача 14 автобоахамах ийсе мухьдIа-юха кхахьара план тIеххкхоачашъяьй. Масала, Грозненски автоколонна коллективо 115,2 процент, № 4 йолча автобоахама коллективо 125,4 процент, № 5 йолча АТХ болхлоша 113,7 процент кхоачашйир квартала план. Берригa низ тIабахийта къахьегаш ба уж хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

Управлене коллектива къахьегама овсарле планах лаьрхIачул 10,7 процент лакхъеннай, дIа-юха кхухьача мухьага дIадодар 9,2 процент лохдаьд. Цу гIулакхо торо хилийтай пачхьалкхенна 11,4 эзар сом ахча кходе.

Нохч-ГIалгIайчен автоуправлене боахамийи предприятейи коллективашта юкъе яхь а йоаржаяь цхьоалагIча квартале даьхача толамий итогаш яьй профсоюза обкома президиумо автоуправлене кулгалхошца цхьана. Цу яхье хьалхара моттиг яьккхача нов. Григорьяна кулгалдеча автоколонна коллективана карара кара тела ЦIе байракх елар.

Грозненски № 1436 йолча автоколоннай АТХ-4-и цхьоалагIча квартале даьхача толамашта итогаш а яь автобоахама коллективашта юкъе ерригроссийски социалистически яхье хьалхара моттиг ялара хьожаяьй уж профсоюза ЦК-и автомобильни транспорта Министерствеи.

Облсовпрофа президиумагара дийхад республикански сийлен Доска тIа № 1436 йола автоколонна коллектив яккхар.

Цхьацайолча автобоахама коллективаша дика хьокхамаш даьха дале а дукха коллективаш я шоаш тIаийца декхараши пачхьалкхен плани кхоачаш ца еш. Царех да Наурски, Шалински, Шелковски автобоахамаш.

Автобоахамий партийни, профсоюзни организацеш, кулгалхой декхарийла ба коллективашта юкъе шерагIа социалистически яхь йоаржае. ТIаийца декхараш кхоачашдара хIаранетара дукхагIа хьадеха деза. Хьалхарча ах шера план кхоачаш ца еш автобоахам хилийта йиш яц, цу гIулакха мел эша хьалаш долаш да.

З. ТУЧАЕВ,
Нохч-ГIалгIай автоуправлене начальника заместитель.

Наьха духьа

Ачхой-Мартане я иккаш ю цех, парикмахерски, керта тIа техка маIача а кхал а наьха кийнаш ю цех. Цхьа бутт баьннаб цар шоай болх дIаболабаь. Хьалхара хьокхамаш во дац. Кийнаш еча цехо 663 кхалнаьха кийи 537 кепкеи яьй. Хьаяьча хIамай дикал лакха я. Царна реализаци еча хана цхьаккха брак хиннаяц. Укхаза дика къахьег закройщик волча Э. Алахвердяна, цхьараша З. Сардаловас, З. Ханукаевас, кхычар.

Раьза ба заказчикаш баркъаш тегача цеха мастерашта а. Баркъа дика товргдолча тайпара хургдолаш доаккх. Дика тег Дамбаева Хуцас, Арсанукаева Iайшета, кхычар. Хьадер дика а деш сменни заданеш 150—160 процент кхоачашъю цар.

Бахача наха эша дерригa гIулакхаш дар духьа бIехденна баркъаш цIенду, хьайлу пункт хьайийлай тханцига.

Тха павильона болхлоша шоай низ кхобергбац бахача наьха хьашташ дикагIа кхоачашдара.

А. АРСАНГИРЕЕВ,
Ачхой-Мартана бытови хьалаш Iалашдеча павильона заведующи.

Дог тийша я

ДикагIеи дукхагIеи арахеца продукци яхача девизах болх беш я Грозненски кога гIирса фабрика нов. Мурдаева кулгалдеча № 7 йолча цеха коллектив. ДIабахача биъ бетта валови продукци арахецара план 100,3 процент кхоачашъяьй цар. Укх шера пачхьалкхенна кходаь тIоарска 9 эзар квадратни дециметр я.

Саратовций метод балха юкъе а йихьа брак йоацаш арахец продукци, цудухьа дуккхача болхлоша арахецача продукцена ОТК тIахьожам хилац. ХIара сменни норма тIеххкхоачаш а еш планал совгIа 20—30 пар кога гIирс арахец хIара денна цеха коллективо. Укх шера хьалхарча квартале къаьстта дика къахьегама хьокхамаш дахарах Сийлен грамоташи ахчан премеши еннай 24 болхлочоа, хIаьта 36 сага коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай. Царна юкъе ба нн. Чумаков, Льянов, Мурдаев, Цадаев, Фомин, кхыбараш.

Даьхача толамех кхоачамбаь Iеш бац цеха болхлой. Цар дош деннад валови продукци арахецара ах шера план ханал пхи ди хьалха кхоачашъе. Планах лаьрхIачул совгIа арахецаргба эзар пар кога гIирс. Цеха коллективо лерхI укх ах шера коммунистически къахьегама сийлен цIи яккха.

Х. ДЖАБРАИЛОВ.

Оаха яздаьчох хиннар

1965 шера арадаьннача № 38 йолча «Сердало» газета тIа «Механизаторий йоакхо яц» яхаш кепа техача статья тIа дувцар Шаьлеи Гудермесеи районий дукхагIа йола кхашкара станаш кийчъяьяц бIаьстанга, механизатораштa кхача хьатIаккхухьа автолавкаш, кхача дIа-юха кхухьа лотокаш яц, керда газеташи журналаши дахьац, яхаш.

Цох лаьца Шаьла райпо правлене председатела нов. Индербиева тхога язду:

«Корреспонденце тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш хиннялга баьъда. Статья йийцай Шаьла райпо правлене заседане. Механизаторий хьашташ кхоачашдара динза даргдоацар белгалдаьккхар заседане. 1-ча апреле денз балх беш я механизатораштa эшаш бола кхача хьатIаккхухьа автолавкаш. Ший ханнахьа кхоачашъю юртбоахама болхлой заявкаш а».

* * *

Укх шера 16 февралe арадаьннача «Сердало» газета тIа «Керттердар — наха лерттIа гIулакх дар» яхача рейдови бригада статья тIа дувцар Наьсарей района цхьайолча тикай балхаце кхоачамбоацараш долга.

Цох лаьца Наьсарен райпо председатела нов. Шадиева тхога язду:

«Статья правлене заседане йийцай.

Экажиъонгий - Юртара № 2 йолча сельмага чу мах беча нов. Батыгова чIоаггIа бехк баьб.

СурхотIерча № 4 йолча сельмага заведующена нов. Аушева бехк баьб.

Наьсарерча № 1 йолча продмага чу мах беча МальсаговгIарна чIоаггIа бехк баьб, хIаьта цу тайпара гIулакхаш царгара гучадоале кхы могийтаргдоацилга дIахайтад царна.

Кафе общепита заведующена Бекмурзиева йоаггIаш йола порядок кафеи столовеи оттае тIадиллад, кафе бIеха хилара бехке волчоа чIоаггIа бехк бе аьнна белгала а доаккхаш».

* * *

«Кхом хIана бац?» яхача укх шера 1 апреле «Сердало» газета тIа кепа теха хиннача заметка тIа автора белгаладаьккхадар, хьалъеш латтача Грозненски ТЭЦ-3 кулгалхой бехках дукха мах бола гIишлон материалаш, складаш ца хилар бахьан долаш, духхьала лаьтта Iойоассаяь телхаш латтилга.

Цунах лаьца Грозненски ТЭЦ-3 директора нов. Снурникова тхога язду:

Газета тIа араьннача информаце белгалдаьха кхоачамбоацараш хинналга бакъда. Новогрозненски ТЭЦ-а гIишлон управлене кулгалхой (начальник Е. С. Иванов, керттера инженер В. М. Годизов) бехках ст. Алдера ТЭЦ-а ноа кхаччалца соахка билла йистебаккха безаш хинна машинникъ хIанззалца билла йистебаьнна хиннабац. Тха организаце цIерах хьайоагIаш хинна гIишлон материалаш чулоаттае складаш а йоацаш Новогрозненски ТЭЦ-а коа Iойоассаеш хиннай.

ХIанз машинникъ билла йистебаьккхаб оаха, гIишлон материалаш чулоаттае лаьрхIа массехк складсной помещенеш а яьй. Цул совгIа РУ Грозэнерго приказаца массайолча энергопредприятешка гIишлон материалаш хьа миштa эц, уж лоаттаю хьалаш миштад хьожаш тIахьожам лоаттабергболa комисси а оттаяьй.

Модернизаци ярах пайда баргба

Грозненски химически комбината инженераша а болхлоша а къовсамо лоаттабу арахецача продукце дикал лакхъяра, цун кхомбара.

Технико - экономически хьокхамаш, продукци дикагIа хилийтара, оборудоване овсарле лакхъяра, къахьегама хьалаш тоадара а массех мероприяти чакхъяккха лаьрхIад укх шера комбинате. Иштта синтетически хубителий цехе дубителаш цIенъю отделени шеръе а коача дубителаш дIакхахьара гIулакх вIаштIехьдаккха а лаьрхIад. ХIанз цар ювцаш я порошока хьисаперен оаттаеннен йола дубителаш хьаяра способаш.

Пайдане мероприятеш я цар этилови спирт доаккхача цехашка чакхъяха лерхIараш. Цу цехий № 101 йолча корпусе реконструкци е лаьрхIад, панельни горелкаш йоахкаш йола ши пишк болх бе йолаялийта, цар режим вIаштIехьяккха. Цу балхаша торо хулийтаргья къахьегама овсарле 5—8 процент лакхъе, йовш хинна бедал 1—2 процент кIезигье. Цу цехе пирогаз шелъю керда узел караерзаергья, турболентни промывателаш болх бе йолайолийтаргья, хIаьта цу балхаша пирогаза компрессора балха овсарле 3 процент лакхъю. Цул совгIа газ екъача цехе компрессорий пирогаза давлени лакхъярца ювзаенна йола мероприятеш чакхъяьхача компрессорий балха овсарле 10 процент гаргга лакхлургья.

Уж мероприятеш цига чакхъяьхача вIаштIехьдаргда технико-экономически хьокхам тоабе а лакхбе а. Къаьстта белгалбаккха беза цун лоархIам, хIана аьлча газ екъача цехашкара компрессораш хIанз кхоачамбоацараш долаш я.

Углеводородий езача фракце керда схема балха юкъеяхьара № 108 йолча корпусе спирт доаккхача шоллагIча аргIа торо хулийтаргья этилен дукхагIа а дикагIа а хьадаккха.

Гидротаце цехашка, спирт доаккхача цхьоалагIча аргIа циркуляционни компрессорашта доккха ремонтни балхаш де деза. Цу балхаша аьттув боаккхаргба комбината гидротаце система балха овсарле айе, спирт дукхагIа арахеца.

Комбинате спирт даккхарга хIайода энергозатрата 40 процент йоланзаь цига кара а дерзадаь, болх бе доладолийтаргда № 101 йолча корпусера яьш — утилизатораш, цар торо лургья 90 эзар сома маьха Iы кхое. Сахьата иштта 0,5 тонн Iы кхоергья хинспирта конденсат йIоахъяра теплообменникий установка.

Цул совгIа № 111 йолча цехе лерхI № 130 йолча цехерча цIенъяьча этиленаца болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаккха, иштта цхьан сахьата 1,95—2 тонн гидротаце система овсарле лакхъергйолаш.

Уж массайола мероприятеш чакхъяьхача комбинате торо хургья 1964-шерарчул дукхагIа оборудоване балха овсарле лакхъе, йовш йолча продуктай боарам кIезигбе, арахецаш дола спирт дукхагIа а дарегIа а хилийта.

В. КУРБАТОВ,
тха штате воаца корр.

Ханнахьа а дика а кийчде наькъаш

Вай республика юрта боахама къахьегамхоша доккхий декхараш тIаийцад укх шера. Цунца дувзаденна геттара дукха хургда автомобильни наькъашка гIолла дIа-са увза мухьаш. Цудухьа вай республика наькъахошта хьалхашка латт доккхий а бехктокхамера а декхараш — укх шера йоахаргйола юрта боахама продукташ тIаувзара эша дикача хьалера наькъаш кийчдар Iалашделга.

Наькъахой эггара хьалхара декхар да дехкача наькъашка дийнна кIоагаш дIададахара, кхы тIа уж ца дувлийтара эша гIулакхаш чакхдоахилга. Кердача хьувкъама мухьаш дIа-са увзача ерригача юкъагIа талханза меттахьа хила деза машинаш лела наькъаш. Иштта талханза меттахьа хила еза хий чакхдоаха система а, наькъашта дилла лаьтта, машинаш лелаш дола наькъаш цIаьхха тIаденача хиво оахкилга, искусственни гIирсаш телхаделга ца тардалийтара духьа.

ТIо-наькъашкен чIоагIа хIамаш тIаехка доацача наькъашкен ремонт яра а наькъаш леладара а эша гIулакхаш хадданза массе а хана деш хулга вIаштIехьадаккха деза. Цо торо хулийтаргья кIоагаш ца дувлийта а наькъий йистош меттахьа лоаттае а. Къаьстта а терко еш леладе деза хIама тIайилланза дола лаьттан наькъаш, цар тIа харшаши ораши ца хулийтилга Iалаш а деш. Хий юстара ахийта хала долча теIача моттигашка лаьттан тIехе чIоагIъе еза. Цунца цхьан ханна бокъонца дика нийсъяь хила еза наькъа-йистош; цар тIехе нийсъе еза, наькъаш тIара хий дIаахара новкъарле ергйоацача тайпара. Из аттагIа дулургда лаьтта эггара тIаьдагIа долча хана.

ТIайиллар фухха яле а бе-башха доацаш, дерригача наькъий кIалхара лаьттан тIоа массе а хана меттахьа хила беза; цхьа бахьан мара беце а из дотIаша толхабаь хуле тоабанза баргбац.

Ше къаьстта йола уйла тIаяхийта еза хьувзача хиво аьхкача моттигашта. Цу моттигашкара наькъаш къаьстта а йоккха йоакхо еш тоаде деза, дерригa кIоагаш а ийттIа моттигаш а нийсъе еза, хIаьта нагахьа санна эшаш хуле дренаж е а еза. Цкъаза йолча ханашка (лаьттан тIоа эггара тIаьдагIа хулаш йолча юкъагIа) тIайилла чIоагIа хIама йиткъа йолча наькъий участкашка хьалхагIе а кийчъяь Iооттае еза гIум, жагIа, дIабаьнна тIоа царпа юхабиллар духьа.

Къаьстта а дика хьожаш а вIаштIехьалаха деза тIаьштеи турбаштеи ремонт яра а уж лелора а балхаш. Цхьаккха дича а хилийта йиш яц цхьадола наькъий гIирсаш телха хилар бахьан долаш наькъашка лела йиш йоаца ханаш увттилга.

Кердача хьувкъама мухьаш дIа-са увзара наькъаш кийчделга дика вIаштIехьдаьккха хила йиш яц наькъий-ремонтий гIулакхаш ду ерригa линейни состав йоккха овсарле йолаш къахьегаш хилча мара. Дагакхаба деза цу юкъагIа автомобильни транспорто дийнахьа а бийсанна а хадданза болх беш хургхилар. Кертера уйла тIаяхийта еза наькъашка хила дезарашта — массе а тайпара йолча наькъашкарча белгалонашта, хьалхарча аргIанна сигнальни ярашта а ухийташ. Шофераш наькъех дикагIа кхетабара духьа йоккхий урхенаш е мухалеш йолча, цар голаш еттача, уж готта долча, тIаьш шера доацача, нижкъала йолча моттигашка къаьст-къаьста царна шоашта йола белгалонаш югIар а увттаяр а да бакъахьа, хIана аьлча цу дерригне а эшашдар дергда автомобилаш лелара дола хьалаш дикагIа хилийтара, наькъашка хулаш дола хатараш ца хилийтара.

Беррига а цхьана дIалаьрхIа бола наькъашкара лоаттам шофераштa дикагIча тайпара хьехаш хила беза. Цо дIахьувкх кхача везача моттиге мишта, нах бахаш йолча малагIча пункташка гIолла ваха веза, цу пункташта юкъе мел никъ боалл, салаIа а йоаго-хьекха материалаш хьайие а йиш мичай.

Лелара кхераме йола ерригa моттигаш карташца е вешта чуерзаяь хила еза. Уж наькъаш дадаш йолча моттигашка, мел дукха а моллагIа а автомобилаш лелаш хиларга хьежжа хила деза уж моттигаш чуерзаяра тайпа.

Деррига а ремонташ яра балхаш йистедаха деза керда хьувкъам чуэца ха хьаотталехьа. Нагахьа санна цхьадолча наькъашка уж йистедала йиш йоацаш хуле, балхаш ду моттигаш наькъашкарча сигнальни белгалонашца чуерзае еза, хIаьта царна нокъзара ахара дола наькъаш духьале йоацаш автомобилаш лелалургйолча хьале хила деза.

Деррига а цхьана аьлча, наькъаш тоадара а леладара а декхар да керда хьувкъам чуэцача хана автомобилаш эшшача тайпара етта а сиха лелилга Iалалшдергдолча тайпара уж хилийтар.

ХIанз укх сахьате уж декхараш дика ка йоалаш кхочашдеш я: № 504 йолча наькъий участке — наькъий мастераша Мусаевей Григорьянцей кулгалду коллектив, № 916 йолча наькъий участке — мастера Ибахаджиева кулгалду коллектив, № 505 йолча участке — Корнеева кулгалду коллектив, № 918 йолча участке — наькъий мастера Есаулова кулгалду коллектив, иштта кхыяраш.

У. ГАГИЕВ,
Нохч-ГIалгIай наькъий управлене ППО начальник.

ГУЧАЙОАХ КЕРДА ТОРОНАШ

Къона совхоз я Надтеречни районера «Браский» яхар. Яле а дикка пайда а беш чакхдаькхар цо дIадаха юртбоахама шу. Планал совгIа декхар паччахьалкхента ялаташ, баьца дaараш, кхыйола продукташ. ХIанз КПСС ЦК мартовски Пленума решенешца хьалхле а лелаеш ер шу кхы а дикагIа чакхдаккха безам болаш шоай теркам тIабахийтаб совхоза болхлоша ерригa торонаш караерзаяра.

Соахка кIезига пайда баьлар совхоза комсех. Цкъа дале, кIезига яр боахаме латаш йола комсаш, цул совгIа лерттIа гIулакх а данзар царна. Из бахьан долаш хIара гектара тIара 20—25 центнер мара чуянзар уж. Укх шера 200 гектарага дIакхоачаш я духхьал сом лургбола комсаш. ХIара гектара тIара 45—50 центнер чуя а лерхI.

Из кхоачашдара дукха даьд комсаш лелаераша. ХIара гектара тIа 0,6—0,8 центнер минеральни удобренеш тайсай комсашта соахка гурахье а. ЛерттIа дIакъайлар уж.

Йоакхо ю совхозе комсий бешамаш шеръяра а. Планах бIаь гектара тIа мара дIайогIа ца евача соахка гурахьеи укх шера бIаьстийи ши бIаьи ах бIаьи гектар совгIа керда комсаш дIаегIай совхозе. Кхы тIа а дIайогIаш латт уж. ХIаначул тIехьагIа ши-кхошу даьлча хIара шера 18—20 эзар центнер комсаш чуя а йохка а йиш хургья «Братский» яхача совхоза. Дика пайда баргболаш гIулакх да из.

Агротехнически дикагIача хана йолайир совхозе комсаш хьаяста. Денна ялх-ворхI трактори ши бIаь гаргга болхлои хулар из болх беш. ХIанз массех ди да комсаш хьаяьста яьнна. ЕIа а хьалийихка а йоалаш латт царех тIеххьара яраш.

Дика чакхдаьккхад сомий беш тоаелга а. Ханнахьа еIар укхаза сомий гаьнаш, хий диллар, минеральни подкормка йир. Соахка бIаьсти иштта дика гIулакх даь дацар сомий беша, цудухьа дика хиланзар сом. Укх шера чIоагIа хьувкъаргба Iажаш, кхораш, хьачаш.

Укх шера 40 гектара тIа дIаогIаргья сомий гаьнаш. 1966-ча шера латаргйолаш я 25 гектар хула къона беш а.

ЛоархIаме гIулакх да кхашка хIамаш дIаювлга. Хоза денача хIара денах бизза пайда эцарах йиш хилар укхаза сихха тIоадал дIакъовла, 350 гектара тIа горохи бIаь совгIа гектара тIа мукхи, иштта гидуаргаш а тайп-тайпара баьцаш а дIае. ЛерттIа хьаьндаьд гурахьа ялаташ дIадийна кхаш.

ВорхI бIаь совгIа гектара тIа хургья совхозе хьажкIаш. ХIанз дIаювш латт уж. Хьалха йоагIа Вахабова Букас кулгалду механизированни звено. 200 гектара тIа ялатийна лаьрхIа хьалхкеергья цо хьажкIаш.

9—11 градусага дIакхоачаш лаьтта дIоахлушше а йолайир хьажкIаш дIае. 8—10 сантиметр кIоарга вIалла йовкъаш ца юташ дIаюв хьажкIаш. Цу гIулакха аьттув болаш да лаьтта кIоарга аьха а лерттIа пампа даьккха а хилар. Цул совгIа ширдаьнна кхои кхоккха центнер суперфосфати тесса хьаьндаьд звенос ший кха. ХьажкIаш дIае йолаялалехьа хий диллад.

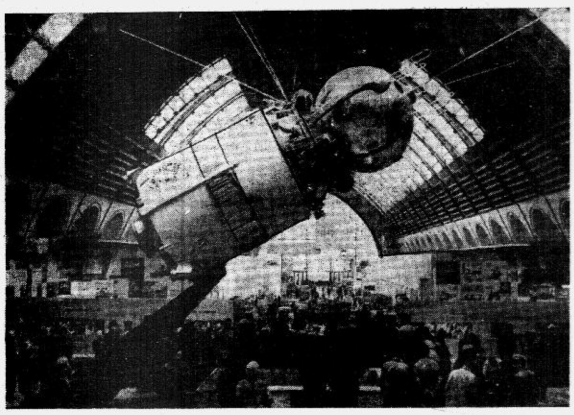
Иштта тоадаьд шоай кхаш доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш хьалкхеергйолча Эльбуэжаев Алхазуреи Таймасханов Шепасеи кулгалдеча механизированни звеноша а. Цудухьа ала йиш я хIара гектара тIара 45—50 центнер фуалъяьхаи 250—300 центнер доакъарийна лаьрхIаи йола хьажкIаш чуя низ кхоачаргба механизаторий аьнна.

Терко ю совхозе хьайбай продукташ яхара а. Шура яккхара биъ бетта план 130 проценти паччахьалкхенга из йохкара план 160 проценти кхоачашъяьй совхозе, совгIа дехкад дулх.

ДукхагIа йоакх шура дикагIча доярхаша Л. Абубакаровас, Д. Висаитовас, А. Тургиевас, кхычар а. Шоаш беттача хIара Iаттагара 720—760 килограмм шура яькхай царех хIаране. Планах яккха езар 1860 килограмм мара йоацача хIара Iаттагара 2500 килограмм шура яккхеи 98—99 процент керда Iодаь Iасий хьалкхедеи дош деннад хьайбаш лелаераша. ХIанз денгара ди массаза доал тIакхет хьайоаккха шура.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра торо хулийтаргья боахама экономика лакхъе.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

МОСКВА. СССР халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке москвичашта а столица хьаьшашта а бIаргагургйолча экспонаташта юкъе да «Восток» яха кема-спутник. Цу тайпарча кемашца йир Ю. Гагарина, Г. Титова, А. Николаева, П. Поповича, В. Николаева-Терешковас, В. Быковске шоай космически аренашкара полеташ.

СУРТА ТIА: «Машиностроене» павильонера «Восток» яха кема-спутник.

В. Мусаэльяна сурт.

ТАСС фотохроника.

ХЬИНАР СОВДУВЛ

Грозненски трикотажни фабрика ткацки цех. МугIарах латтача станока тIара станока тIа вочаш, ца ховр дIаоалаш беча балхага хьожаш лел цеха воккхагIа вола мастер Ляуев Махьмуд. Миштад шун коллектива къахьегама толамаш аьнна даьча хаттара жоп а луш Махьмуда йоах: валови продукци арахецара 4 бетта планан май сийна тIаийца хинна социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдаьд оаха. Биъ бетта планал совгIа арахийца продукци 2380 сома маьха я.

Къаьстта дика болх беш я ни. Лившиц Моисей, Висханова АсмаIа кулгалду сменаш. Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам а лоаттабеш хIара сменни норма 115—120 процент кхоачашъю цар. ХIанзлехьа коммунистически къахьегама ударникаш яха сийлен цIи яьккха дукха болхлой ба. Царна юкъе ба Висханова, Михедова, Покатилова, кхыбараш.

Май бетта кхы а шоай хьинар совдаьккха къахьегаш ба цеха болхлой. Хьалхарча декада план толамца кхоачашъяьй.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КХАШКА КЪАХЬЕГАРАШТА— ДИКА СТАН

Юрта боахам хоадам боллаш дегIабоалабара тIехьа лоаттабеча къовсамо хьалхашка увттаду, дерригa гигиенически дIадехараш меттахьа а хулийташ, къахьегам, вахара гIулакхаш, салаIар вIаштIехьъдаккхара хьакъехьара лоархIаме декхараш. ГарггагIара декхар да кхашкара станаш нийса вIаштIехьъяьха хулийтилга. Хьалха латтача боахамашка дукхача шеращка даьхача земаша хьахьокх кхашкара станаш нийса вIаштIехьъяьха хилча техниках дикагIча тайпара пайда эца, къахьегама овсарле лакхъе, юрта боахама болхлой къахьегама а салаIара а хьалаш дикагIа хилийта вIаштIехьдоалаш хилар.

Эггара дикагIа да кхашкара стан балхаш деш долча кхашта юкъе, догIаш дийлхача хий тIаухаш йоацача, екъача моттиге йиллар. Хий долаш хила еза из юлла моттиг, хIаьта нагахьа санна из цига доацаш хуле, хий кхоачам балла тIакхухьаргдолаш хила деза. Стане территори шин даькъа екъанза яргьяц, нах Iеш дар шеи производственни дар шеи а долаш, уж гIадайча а 50 метр вIаший гаьна а хургдолаш. Кхашкара стан йолча гаьнаш йогIа еза.

Нах Iеш болча стане хила еза общежити, кухни а тIехьа столови, цIеуголок, продукташ лоаттаю помещени, бани е душ. Кхашкарча стана общежити эггара чIоагIагIа цIено хургйолча тайпара вIаштIехьъяккха еза, хиланза яргьяц эшаш йола мебель, бувшаш кIал-тIа ехка метта хIамаш, из цIена лелае еза. Столовии кухнии йIайхача хана араюкъе, тIехьа кхоале а йолаш кийчъяь хила йиш я, цхьабакъда, из миччахьа яле а, продукташ лелае ларма даккха деза.

Хина аьттув хилара эггара дикагIа да гIув е хьаст болча моттиге стан яр. Хий дола моттиг дика кийчъяь а бIехдергдоацаш а хилийта еза. Хий ийдеча юхе барзкъаш дитта, хьайбашта хий меладе йиш яц. Кхычахьара тIакхухьа хий бIехлургдоацаш а дIоахлурдоацаш а лораде деза. Нагахьа санна мелар, дода хий е сеца латта хий дале, цунга кIежъяккхийтанза яргьяц.

Цхьабакъда кхашкара стан хьалъяр — из дерригa а даь далар дац. ЛоархIаме да цига вахаш волча хIара саго гигиена бокъонаши социалистически общежите правилаши кхоачашъеш хилар. Могадеш да кхашкарча стане общественни санитарни уполномоченни хоржилга а санитарни пост юллилга а. Царех хул стане цIено лелаяра, цамогаш ца хилийтаран чов-ракхат ца хилийтаран, хIаьта дииза па доале юххьанцара медицински новкъостал дара бола медицински болхлой эггара хьалхара гIончий.

Ханна йола кхашкара станаш йохк кхашкара балхаш деча юкъа лаьрхIе. Царна лаьрхIе лелаю дIа-са кхувла вагонилгаш, палаткаш, кхоаленаш. Уж эш полеводаштеи механизораштеи дийнахьа салаIа, кхача баа.

Вай республикера дуккха кхашкара станаш я уж дерригa а гIулакхаш леладеш. Нийса яхкаь а дика кийчъяь а я Сунженски районера «Победа» яхачеи Шеча Эскара цIерахчеи колхозий станаш, Урус-Мартана районерча «Горец» яхача совхоза кхашкара стан. Цхьабакъда, дикка дукха я станаш кийчъяреи санитарни хьалеи керттера гIулакхаш кхоачашданза йола колхозаш а совхозаш а.

А. КРЕСТЬЯНИНОВА.

СОРГО — ПАЙДАНЕ КУЛЬТУРА

ДукхагIа хьайбай продукташ яхара лоархIамегIа дар кхоачам хиллал хьайбашта доакъар Iалашдар да. ХIаьта Нохч-ГIалгIайченна дукхагIа доакъар луш йола культура хьажкIаш я. ХьажкIашца дикагIа товш культура я сорго.

Сорго мах баь варгвац йоачаш ца хулача моттигашка. Совлен тух долча лаьттан тIа а дика хьувкъ из. Дукха мопа доакъари фуъи луш дика хьувкъаш культура я сорго.

Хьайбай боахамашта концентрированнии, мошеи, гIожеи доакъар да сорго. Хьайбашеи коа тIарча оалхазарашеи дика юъ сорго. Юкъера дIалаьрхIача 70 процент крахмал, 12 процент белок, 3,5 процент хьоанал йоалл цох. Цу хьакъе боаккхача маьхе да ка болеи шекар доаллеи сорго сорташ.

Юртбоахама хьайбашта доакъара сорго мел пайдане я хIанз а кхоачам боллаш дика Iомадаьдац Нохч-ГIалгIайчене.

Из бахьан долаш, Iилма болхлоша Ю. В. Рыжковскеи А. И. Ломанинаси дакъа а лоацаш Нохч-ГIалгIай республикански юртбоахама опытни станце хьайбай боахама отдело доахани хьакхий хурскаши ка болча соргоца кхаьбача фу хьахургда тохкаш опыташ йир.

ХьажкIаца е соргоца кхаьбача доахана луш йола шура мел эргаш хургья а хьажкIаш ца ехкаш сорго тела йиш хургйий а хьажа, аьнна, тахка лаьрхIадар оаха.

Опыт е цхьаттара долча доаханах 2 группа хержаяр. Ден а бус а луш йола шура, дозал, дахка деза ха, тайпа цхьатара йолаш дар хержа доахан. Цхьан бетта йир опыт. Эксперимент еча юкъа опытни группацарча доаханна луча рационаца силоси гIожа доакъари доацаш кхы а 1,2 килограмм сорго ишки 0,5 килограмм горохи, хIаьта контрольни группацарча хьайбашта хьажкIаи 0,5 килограмм горохи лора.

Опыт еча юкъа (контрольни опытни) шин группа яьккхача шуреи цох йоаллача хьоанала процентеи хьокхамаш дукха хIама ца эшшаш цхьатарра дар. Контрольни группацарча беттача Iаттагара 6,1 литр шура яьлар. ХIаьта опытни группацарча Iаттагара яьннар — 6,2 литр хилар. Шурий хьоанала процент а цаI яр. Контрольни группе яьккхача шурий цхьан центнерага дIабода мах 16,2 кепиг хилар, хIаьта опытни группе—15,8 кепиг.

Тха опытеи Кубански, Ставропольски опытни станцей экспериментальни тохкамашеи хьахьокх доккхача доаханна сорго телар пайданегIа долга.

2—4 бутт баьннача хурскашца яьча опытах а белгалдаьлар тхона сорго доакъара пайдане хилар.

Моака меттел хурскашта сорго фуъ бехка мегаргйий хьажара декхар дар опыт еча хана хьалхашка оттадьр. ХIаранеца шишша бутт баьнна 22 хурск а йолаш цхьатарра ши группа херждар. Опытни группацарча хурска ден а бус а 0,7 килограмм сорго лора, контрольни группацарчарна иззал мукх лора. Шинна а группа кхыйола рацион цаI яр, доакъарцара дегIах латаш йола протеин, кальци, фосфор, каротин цхьаттара лора.

Опыт яьча юкъа опытни группацарча хIара хурска 26,6 килограмм дулх тIакхийтар. Цу группацарча хIара хурска тIакхийттача цхьан килограммага 3,97 доакъара единица дIаяхай, хIаьта контрольничарга — 4,1. Опытни группе тIакхийттача хьакхий дулха хIара центнерага дIабода мах 57 соми 80 кепиги хилар, хIаьта контрольни группе — 59 соми 40 кепиги.

Боахамашка кхебеш мукхага дIабода мах соргога бодачул лакхагIа ба, цудухьа контрольни группе тIакхийттача хьакхий дулха центнерагa дIабодар а лакхагIа хилар.

Йокъал хулача зоне ядача районий боахамашка кхееш хьажкIанеи мукхаи меттел соргоца кхаба мегаргда детта доахани хьакхарчи.

Сорго фийга тIа чIоагIа оболочка йоалл, из ше йоаллача тайпара хьокхаш хилча дика Iовша а ца луш шоаш доллача тайпара дус дукхагIдола фийгаш. Цудухьа кхыча концентраташца, дIа а эдеш къаьстта горохаца луш хилча ишк а яьккха е хьоар санна тела еза хьайбашта сорго.

П. СОКОЛОВ,
Нохч-ГIалгIай юртбоахама опытни станце хьайбай боахама отдела заведующи.

ГИПЕРТОНЕНА ДУХЬАЛАРА КЪОВСАМ

Кердадараш яхача кепайоазон агенства (АПН) корреспонденто дийхадар «Дошо стетоскоп» яха дунен халкъашта юкъера совгIат а хьожадаь йолча СССР АМН терапия Института директорагара Мясников Александрагара, дега-сосудисти лазарашта дарбаш дара даькъера малагIа керда методаш йовз Iилмахошта дувца, аьнна. Ер да профессора Мясникова дийцар:

Тха институт хьожаш укх тайпара лазараш да—гипертони, атеросклероз, миокарда, инфаркт. МалагIа болх ба хIанз оаха бер? Фуд цу даькъе кердадар?

Укх тIеххьарча ханналца доазол дехьа хиннаяц гипертоне чулоацама хьакъехьара къоастам боллаш йола концепци. Тайп-тайпара дола шошоашта хетараш дувцар дуккха бараша. Царех цхьаннега диллача, гипертони — гармонаш лертIара йийна талхарах хула лазар да, шоллагIчунга диллача — жамараш талхарах, кхоалагIчунга диллача — цIий-пхаьний система човнаш е кхы хIама даь ши-шех телхарах хулаш дар, саг веча хана денз цох доахкаш хинна эйпаш да.

Советски Союзе къоастам а баь вIаштIехьяьккхай гипертонически лазара нейрогенни теори,— из нийса хилар бакъдаьд экспериментальни а эпидемиологически а хьакъехьа даьча тохкамаша. Цу лазарий нейрогенни теори нийса хилар бакъдеш дола къаьст-къаьста хIамаш дувца йиш я сога. Бахаш болча наха юкъе гипертони дIадарж цар нервашта хула хало дукха-кIезига хиларга хьежжа дукхагIа-кIезигагIа.

Масала, тIабийрзза геттара чIоагIа болх беш бола телеграфеи телефонеи болхлой, уж мелла къона е къаьна бале а бе доацаш, тIахьожама-тохкама балхара нах хулачул кхозза дукхагIа цамогаш, хул гипертонех. Инженерно-технически состава болхлой, артисташ, журналисташ, бехктокхамера болхлой, лораш, физически къахьегача нахал дукхагIа хул гипертонех цамогаш.

Маймалашта фу хул хьежаш тохкамаш даьдар Сухумски институте. Цу тIа а царна тохкамаш деш юха а дувлийта йиш яр Павлова хьисапагIа дола тайп-тайпара условнии безусловнии рефлексий «гIалаташ». Тхо гIерт иштта гIулакхаца гипертоне лард йола невроз (центральни нервни система талхарах хула лазар) хилийта. Ший хана доазол дехьарча коллегаша бехке дора тхо, гипертоне неврогенни теори бакъеш дола экспериментальни тешалаш дац шуга, яхаш, хIаьта цу хана из Iоттар йича ала хIама доацаш а дар. Цхьабакъда, хIанз вайцига уж тешалаш, хьагуча а даьха, долаш да. Маймалашта фу хул хьежаш земаш дахарца дIахьекхад гипертони неврогенни наькъаца хилийта йиш йолаш хилар.

Атеросклероза хьакъехьа аьлча, из лазар айхха дувзаденна да гипертонеца. Эпидемиологически плане уж лазараш вIаший гаргара да, уж цхьан буха тIа хьахулаш да. Цхьабакъда, атеросклерозах цамогаш хилара лоархIаме я цхьаькха компонент а — метаболизм талхар, хьоаналийи холестеринеи обмен лертIара ялар. ХIаьта а атеросклероз — алхха пайдана хургбоацача тайпара нийсболийташ кхача буаш хиларах е кхачанцара холестерин организманна Iаткъаш хиларах хула лазар да аьнна хетар дош доаца хIама хургдар. Сага организм — чоалханера а чIоагIа вIаштIехьале йола а система я. Цудухьа из-м сел атта карагIоргьяц кхачан фактораш Iаткъаш хиларах.

Александр МЯСНИКОВ,
СССР МИДИЦИНСКИ IИЛМАЙ АКАДЕМЕ БОКЪОНЦА ВОЛА ЧЛЕН

Оаха къаьгга дика кхетош да, нагахьа санна «вирус—грипп» яха бувзам болаш бале а «холестерин — атеросклероз» яха бувзам боацаш хилар. Советски Союзерча эрг-эргача моттигашка зе а зувш, из дош Iомадеш ба тха сотрудникаш. Атеросклероз духхьала кхача бахьан долаш хула лазар доацилга бакъдаь дIахьокха вIаштIехьдаьлар. Цхьабакъда, хьоаналаши холестеринни кхачанца хила йоагIачул кIезига-дукха тIех хиларо атеросклероз дегIадара гIо делга — из шеко йоацаш да.

Бакъда, долаш да мелла дукха хьоаналаш юэ а атеросклероз хьагуча ца доалаш дола хьалаш а. Тха цхьа сотрудник хилар Монголе. Цу мехка бахаш болча наха геттара дукха юаш я хьайбай белокаши хьоаналаши. ХIаьта а цига бахаш болча наьха цIеца сов тIехъяьнна дукха холестерин хилар корадаьдац. Монголаш атеросклероз дукха хулаш бац. Цар мехка столица йолча Улан-Баторе Москверчул иттазза кIезигагIа нийслу миокарда инфаркт.

Дукха ха йоацаш итальянски Iилмахоех цхьаннe бера малхбоалехьеи Сахарерча гIоккаьий хьакъехьа баь тохкам. Цар буа кхача геттара хьаьна ба, хIаьта а миокарда инфарктах вIалла а атта цамогаш хулаш бац уж.

Цу дерригне а тешал ду, хургья аьнна хеташ долчул проблема гаьнна а чоалханегIа хилара. ТIа-тIа дукхагIа тешам бол тха атеросклероз, цхьан лаькъе, организманна тIехбаьнна чIоагIа нервни низ тIаихача хулаш хиларах. Атеросклероз кхалнаха хулачул дукхагIа маIача наха хулаш нийслу (эндокринни фактор Iаткъаш хилар бахьан долаш). Цхьабакъда, маIа нах санна Iилман сотрудникаш бола кхалнах а дукха цу лазарах цамогаш хул. Физически къахьега нах хьакъалца къахьегача нахал кIезигагIа хул цамогаш. Уж тохкамаш — лазар иннервационни механизмашца дувзаденна хилара дола тешал да. Эксперимент йича иннервационни воздействе новкъосталца тхога атеросклероз чIоагIа сихде вIаштIехьадаьлар тха.

Гипертонии атеросклерози тIехбаьнна чIоагIа низ тIаахийтарах хула лазараш да аьнна хеталуш доагIа советски клинически Iилме. Нервни системанна тIехбаьнна чIоагIа низ тIаахийтарах а беррига наха хулаш-м дац уж лазараш. ТIехьенгара тIехьенга дувлара фактор а я боккхача лоархIаме.

Организманна Iаткъаш да хьалхагIа хила а хинна, дIадаьнна лазараш а. Иштта, нагахьа санна саг хьалха жамараш лазаш хиннавале е цуп эндокринни система телха хиннаяле, цIий давленена Iоткъам бу телхараш хиланза волча кхыча сагал аттагIа цамогаш хургва из гипертонех.

Из бакъ хилар хьахьокх даьча тохкамаша. Цицхолгашта хилийта йиш я невротически гипертони. Нагахьа санна хьалхагIа хьайбай жамараш-та-воздейсти йича царна дуккха а сихагIа хул гипертони.

Цу тайппара, гипертони дегIадар алхха нервни фактор бахьан да аьнна хеташ дац тхо. Долаш да из хулийта кхыдола бахьанаш а, ужаш техка а техка довза дезаш да, хьалххе а къоастам бун кхы тIа кхеташ йолеи фактораш уж ма хиллара.

Укх тIеххьарча хана къоастаяьй цу лазара дарбаш дара дикка вIаштIехьа йола метод. Нагахьа санна итт шу хьалха хиннари хIанз долаш дари вIаший нийсдича хьагучадоал гипертонически лазар хьалха санна хала да дарба доаца лазар хинна ха дIаяьннилга. Хьалха цу лазарах цамогаш хиннараш из хьалхарча стадегIа долаш дарбаш дича мара берзацар. ХIанз шоллагIча стадегIа цамогаш барех 30 процент бараш берз, кхы деце цхьан юккъагIа из лазар доацаш хургболаш бийрзе а.

Вайцига къоастам а баь деш дола дарба ший тайпара хилара хьакъехьа Малхбузехьеи Европеи Къилбаседеи Америкеи деш долчоа гарга да, цхьабакъда эргагIа-м да. СССР-е из ду дуккхача наькъашца цхьан-цхьана, вешта аьлча, цхьан ханна чакхдоах цIий давлене боарама Iоткъам беш йолча ерригача механизмашта воздействи елга. Кхыча дешашца аьлча, цу лазара лард йолаш долча патогенетически механизма тайп-тайпарча боарамашта воздействи елга чакхдоах.

Инфаркта хьакъехьа а шеко йоацаш толамаш дийннад. Лазар малагIа да ший ханнахьа хареи цIий датилга кIезигдеш йолча кердача методашца дарба а деш больницашка Iовиллареи новкъосталца 30 процентагара 15 процентага кхоачаш кIезигдаьд инфарктах нах бовр.

(АПН).

«НАЬХА КИСА КХУВДАРАШ»

ХIанз а вай вахара юкъе нийслуш хул шоаш беча балхах хьадоагIачох кхоачам а ца беш, наьха хьакъах баха гIертараш.

2 мая дуккха нах бар сакъердаш «Терек» яхача керда хьайийлача сийрдача ресторана зала чу.

Тхо хIама диаь даьлча, биача кхачах ахча дIаэца аьнна, хьа тIа ера официантка Янкова Анна. Тхо долчча лархIа ца а лоархIаш, тума доагIа шугара аьлар цо. ХьатIа яле лаьрхIа хургда-кх укхо, аьнна, дIаделар оаха тхоашка хьаьннар. Цул тIехьагIа шек а даьнна, официантка Янкова юха хьа тIа а йийха дIалаьрхIийтача 7 сом мара хиланзар, цIаькха лаьрхIача а 7 сом хилар. Кхо сом сов хIана даьккхад Iа тхогара, шийга хьаттача, гIалатъяьнна даьккхад аз, аьнна, вIалла ше бехке йоацаш санна, истола тIа ахча Iо а кхесса, дIаяхар нов. Янкова.

Жалобаи предложенеи книжка хьадийхача, йоккхагIа йола официантка нов. Гладкова Iалаьмате чIоагIа дехар де эттар:

— «Боккъал бехк ма баккхалаш, хIанзалца цунгара гучадаьнна хIама а дацар из, шоана эше укх сахьате жалобай книжка хьа а дахьаргда аз».

Жалобай книжкана тIехьа яха нов. Гладкова юха ца йоагIаш сахьат гаргга ха яьлар. ТIаккха, цу сайранна дежурни хинна, ресторана администратор нов. Дачаев хьатIавера тхо долча. «Жалобай книжка ресторана директорага да. Директор кхоана мара хургвац», — аьлар нов. Дачаева.

ХIанз ресторана директорага массехк хаттар хургда тха. Сенна, малагIча гIулакха лаьрхIа да ресторана жалобай книжка? Мичахьа я цун хила дезаш йола моттиг? Мишта лерхI цо хIама даа баьхкача нахагара официанташа ахча совдахара гIулакх?

МАТИЕВ М. М.,
БЕЗРАНЦЕВА Л. В.,
ГАДАБОРЩЕВ А. У.

МАЛАВ БЕХКЕ ВАР?

Делкъел тIехьагIа диъ сахьат даьннад. Хьинаре къа а хьийга балхара цIаухаш ба нах. Цхьабакъда, гражданка С. В. Шинкарева ше балхара яьлча Катаяма цIерахча кердача поселкерча №43 йолча почте ера. Ше хьачуяьнна цхьа юкъ яьлча хьаттар цо почтерча болхлочунга: почта болх беш я е яц аьнна. — Гаций хьона болх беш йолга, — жоп делар вокхо. Тахана-м болх беш йолга хов сона, хIаьта хьалха дIаяхача хана болх беш хинна йий хьогI аьнна хеташ хеттар аз, — аьлар нов. Шинкаревас.

Уж хаттараш хIана ду гучадаьлар тIехьагIо. Укх шера биъ бутт бизаб. Цу юкъа цо яьздаь хинна медицински журнал, газеташ дукха дайнад хьа ца доагIаш. Цхьадараш кIира, ши кIира тIехьадаьле доагIа е вIалла ца дахьаш а дус. Масала, нов. Шинкаревас 20-ча апрелеи цхьоалагIча маеи хьаэца дезаш хинна газеташ ялхлагIча мая хьаийцар. Ер шу доладелча денз балхара чуеча цкъа керда газет деша вIаштIехьдаьннадац са, — йоах цо. Цун бехке ба почта болхлой, къаьстта заведующи нов. Жильцова а йолаш.

Уж санна дола масалаш дукха доаладе йиш я. Цу поселке яхача Казакова Нинас шийн хан-ханнахьа газеташ хьа ца эна ши-кхо бутт ба, кхыча наьха «Дон» яха кхьдола журналаш доадаь а моттигаш я цу поселке.

Почте багIачарга латкъа дукха нах ух. ХIаранена луш дар цхьа жоп да: «Хьожаргда цу гIулакха бехке вар малав, кхы из ца нийсдалийта хьожаргда тхо». Хьалха царга латкъа вена саг тийша а тийше дIавода. Цхьабакъда, цул тIехьагIа иттаза юха ваха везаш хул цига. Почта заведуюши, почтальонаш, кхыбола болхлой ши-ше бехказа бовла гIерт.

Иштта болх дIабахьа йиш йоацилга хIанз мукъаха хайча хIама дацар цу коллективана. Бехке вар бехктокхаме а озаш дика тоабе беза болх, дизза кхоачашде деза бахача наьха хьашташ.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ОАРЦ ДОАХ

Пхезза вIаштIардаь хоза цIенош дагIа Грознерча Гудермесски улицагIа. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института общежити я из. Ма дукха ха яьккхар студенташ кердача корпусе баха чутIоргболча иразерча денга хьежаш.

Iан каникулаш чакх ма яьлланге а хилар ер гIулакх. Ши бутт баьнаб цхьан тховна кIала цхьа барт бола дезал санна тхо даха. ГIаддахададезал санна тхо даха. ГIаддахадарий-тхо? Дар! ХIара цIагIа виъ саг вар, дешара мел эшар дар. Цхьабакъда!.. Тха гIаддахар дIаьха-м хиланзар. Хьалхарча этажа тIара душ шозза а лувча йиш па хулаш телхар, пена юххера ий чудахар. Берригa пен чубар кхерам болаш эттад гIулакх хIанз, хIаьта дIахо ваьлча кхы а кхерамегIа ма дий. Цунца чакхдоалаш дац гIулакх. Долаш да цул а кхерамегIа дар. Нагахьа санна пхелагIча этажа тIа хьалтIа доале вайна бIаргагургда коридора чура дехьа а сехьа а лийлха пенаш, дикка сердал чу а йоагIаш. Эксплуатаце хьайилаши кIира дала лехьа хийрадаьлар нийнаш, дуккхача моттигашкара басар дIадаьннад. Асфальт йилла да общежите ков, бакъда, дуккхача моттигашка кIоагаш доахк, нийса яц.

Цу факташа хьахьокх сихбенна, дукха бала боацаш уж цIенош гIишлонхоша хьалдаь хилар. Кица да доаккхаш, «Сов сихлой — наха белам боаккх Iа». Бакъда укхаза-м белам бац. Уж кхоачамбоацараш дIадахара геттара сиха оарцагIдала дезаш эттад яр.

Хатта безам боагIа: маца, фуде лерхI ваш цу гIулакха?.. СМУ-4 кулгалхой, хозий шоана?! Шун жопага хьежаш ба общежитера берригa студенташ.

О. ШАДИЕВ,
Б. ШАДЫЖЕВ,
пединститута студенташ.

БIАЬСТИ КОТЪЮВЛ

Миччахьа дале а СибрегIен къилбаседе май бетта лоа делхаш хилча — цунах цхьанне а тамаш йиц. Цхьабакъда, 1 мае йоккхий лай чоалпаш елхар цIей дездеш хоза кийчъеннача Москве. Лоа дийлхар Ленинградски областе, Белоруссе, Прибалтике, Украине. 4 май тIакхоачача бус лайво къайлаьккхар Тульски а цхьан даькъа Рязански а областаш. Хьекхаш делха а дийлха, цхьацанахьа диллача сецар лоа. Из дар Москвана гаргга шийлача тIуначa фега циклон хьахилар. Цо, тропосфера лаьца ца Iеш, стратосфера лохехьара тIоанаш а дIалаьцар. Хьувзаш урагIауха мух 16 километр лакха урагIабахабар.

Мурмански, Архангельски, Ленинградски областашка, Прибалтике, Малхбузехьеп Украине хIанз. малх а хьежаш, екъа ха эттай, бийсанна ша беш шийла а йолаш, дийнахь 2—7 градус йIовхал а йолаш.

Къилбаседа Кавказе йIайха я, догIаш дийлха чакхдаьннад, гIамгIашта зиза техад. Краснодарски крае ховха кIайлагIа увш цIе зизаш даьд Iажаштеи гIамгIаштеи. Ди а къувкъаш, кхайсса догIаш дийлха чакхдаьннад Кавказе. ЦогIаш да Юкъерча Волгеи Заволжьеи, цига 14—19 градус йIовхал я.

Укх гаргтарча деношка Советски Союза европейски територе малхбузехьа, Прибалтике, Белоруссе йIохлургья. Ша а беш хула шелалаш дIаяргья, морхаш дуккхагIа хургья, догIаш а делхаргда. Централыни районе кхы а пхьан-шин дийнахьа шийла хургья, лоа а увш догIа делха а мег. Сацаь цхьан тайпара погода хургьяц Къилбаседа Кавказе, Лохехьарчеи Юкъерчеи Волге, цига шийлагIа хургья.

ХIаьта йIайха мичай, бIаьстан маьлхо мича йIохъю? Туркменеи Узбекистанеи температура 40 градусага кхоачаш лакхлуш хиннай, цхьа кIеззига лохагIа хиннай Казахстане; Омскин, Новосибирскин областашка 20 градусал дукхагIа йIовхал я. Обь яхача хи басейна лакхехьенашка догIаш дийлхад, хIаьта Томь, Бия яхача хишкара хий лакхлуш доагIа, деннеи бийсаннеи шишша метр. Хиш шоай бердайистоел тIехдаха мегаш да.

КIоарга циклон соцаеннай Англена тIехнахьа. Британски гIайренашкеи Францеи малх кIезигеи догIаш дукхеи да. йIайха яц Средиземноморски бердайистошка мара.

ДогIаш да Тунисеи Алжиреи. Ливе дIайха гIомара дарз хьийкхад. Ди къийкъад Иране а Инде къилбаседе а. Дели яхача городе 36 градус йIовхал я. Къулбехьа—кхы а дукхагIа. ЧIоагIа догIаш дийлхад Японе къилбаседехьа, хIаьта цу мехка къулбехьа малх хьеж.

ТIехьаяхха йола гуйре эттай Антрактиде. Восток яхача станце хинна йоккха шелал — 72 градус йола шелал — лаьгIеннай 57 градусага кхоачаш. Мирне — мух, дарз хьекх, шийла я.

Грета МИХАИЛОВА,
прогнозай Института Iилман сотрудник.

(АПН).

ЦАР НОВКЪОСТАЛ ДУ

ДIа-юха ухача поездай кхерамзалораеш цхьа эзар совгIа общественни инспектор ва машинаькъа Грозненски отделене. Поездаш дIа-юха кхувлаш болча наьха балха тIахьожам лоаттабу, къахьегама дисциплина производстве телха ца яра, балха тIа брак ца хилийтара, технически бокъо телха ца яра новкъостал ду цар. Из бахьан долаш чIоагIа лохденнад балха брак елга, ПТО кагий а йоккхий а бокъонаш телхаелга.

Поездаш дIа-юха лелара кхерамзалорасча, производстве дисциплина чIоагIъеча лоаттабеча къовсаме дизза дакъа лацарах общественни инспекторий йоккхача группана баркал аьннад, наьхка тIа йоахкаю значокаш, ахчан совгIаташ деннад машинаькъа отделене начальника.

Цо белгалбаьхача локомотивай машинисташта юкъе ба Грозненскии Гудермесскии депошкара нн. Старчак, Заболотный, Бормотов, Пронин, Крытов, стрелочник нов. Магомадов, кхыбараш юкъе бола верригаш а 81 саг.

Г. АНОХОВ.

БИБЛИОТЕКА КХАШКА

Шерра даьржад Шаьла района кхашкара бIаьстанара балхаш. ДуккхагIа долча юрта боахамашка тайп-тайпара культураш дIайийна баьннаб къахьегамхой, масала «Джалка», «Шалинский» совхозашка, В. И. Ленина цIерахча колхозе, кхычахьа а.

Цунца цхьана шийн болх тоабаьб районни библиотеко а. БIаьстанара балхаш мишта ду дувцаш, хьалха латтача къахьегамхой опыт дIайовзийташ ба библиотека болхлой.

Библиотека заведующе Т. Аляскинас шийн новкъостаца Абазова Лейлацеи Попова Светланацеи цхьана хоза плакаташ кийчдаьд. Царех цхьанне тIа дувц «Джалка» совхоза цхьоалагIча отделене хьажкIаш лелаеча механизированни звено дикагIволча звеньевойс Айдамиров Имрана тIайийца социалистически декхараш. Цо дош деннад ши бIаь гектарах хIаране тIара 70 центнер фуъалъяьха хIажкIаш чуэца. Иштта хоза кийчдаь да «Химии хьувкъами» яха плакат а кхыдараш а.

Юртбоахама, художественни, политически литература долаш я цу отделене вIашагIъелла книжкаш дIа-юха кхухьа библиотечка, цун керте латт свекла лелаерий звено звеньевая Тамара Муслиева.

Безам тIабодаш я «Хьалха латтарий опыт» аьнна районни библиотека йола витрина. Къахьегамхошта цигара корадоагIаргда цIи хеза болча хьажкIаш, свекла лелаерий дика гIулакхаш дувцаш дола брошюраш.

Укх лакхе мел дийцар библиотека болхлоша бIаьстан балхаша доладенначa хана де лаьрхIачох цхьа дакъа мара дац. ХIанз бригадашкеи звеношкеи «Молния» яха листокаш арахецаш, книжкай передвижкаш хувцаш ба уж.

БОЛХ НИЙСА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА

Дика болх беш хьайоагIа МалгIабика Чкалов цIерахча городской культура Щен библиотека. Сийрдача, дика лостам баьча цу библиотеке чуваьннача юххьанца бIарг тIаотт эшаш долча литератураца хоза кийчъяьча «В. И. Ленина», «Атеиста», «КПСС ЦК мартовски Пленума материалий» уголокашта.

МоллагIча цхьан дешах дола керда литература дешарашта дIадовзийтар духьа политически е юртбоахама кампанена хетайий книжни выставкаш ю укхаза.

Выставкаша дешарий теркам тIаоз книжкашта, деза книжка чехкка харжа торо хулийт. Из дика кхетаду библиотекара.

Укхаза дика вIашагIъеллай «Космонавтийи» «Коталоги» деношта хетаь йоккха шиъ выставка. Дукха сакъердаме книжкаш да цу выставкашка.

Иштта литературана пропаганда яра книжкашта обзораш ю нов. Свистуновас. В. И. Ленин ваь 95 шу дузаш дуккагIа нах гулбенна ха нийс а яь, цох долча массехк книжкана обзор йир цо.

Дукха ха йоацаш 120 саг волаш, МалгIабикерча 11 шера школа хьехархошца цхьана атеистически темах хаттарийи жопийи сайре йир библиотеко. Хаттарашта жопаш тийлар школа директореи литература хьехача хьехархочо М. Агиеваси. Цул тIехьагIа сайрен темах лаьца «Чудотворная» яха фильм а хьекхар гулбеннарашта.

Городской библиотекаца цхьана Шемякина «ТIаьр юкъе дилла дог» яхачеи Иванова «IиндоргIаш делкъа хана дов» яхачеи книжках читательски шиъ конференци е кийчлуш я хIанз нов. Свистунова.

Цига дувцаргда сакъердамеи шошоай характери йолча романий образех.

Шийн библиотекара болх безаш а цун хам беш а йолча Елена Федоровнас шийн еррига уйла а низ а библиотеко наха юкъе бе безача балха тIабохийт.

Т. АРЧАКОВ.

ПЛАНЕТА ЕРРИГАЧА МИIИНГАШКАРА

ЯПОНИ

Ерригача Японе гIолла чакхъяьлар машар бахьан долаш, керда тIом ца хилийтар духьа лоаттабеча къовсамера низаш дебаде, аьнна КПСС ЦК, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства дерригача мехкий правительствашка, парламенташка, халкъашка даь кхайкарал. Шерра вещани еча Японе корпораце 10-ча мае Iурре а денз дуккхаза а дIакхайкадир Кхайкарала йизза йола изложени, социалистически мехкаша, машар безача дерригача халкъаша Вьетнамера американски агресси сов чехка соцаелга, Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш арадоахилга, дерригача вьетнамски халкъа паргIатои лоIами Iалашделга майрра дIаделхаш йола Кхайкарал тIара моттигаш белгал а йоахаш. Кхайкарала изложенешка белгалбоах, ядерни герз кхувсаргдоацаш тешшаме хьанхайкаделга ерригача ядерни герз кхувсаргдоацаш тешшаме ерригача ядерни державашка Советски Союзо беш бола тIахьехам, хIаьта иштта машар чIоагIбара, машаре дахара политика чакхъяккхара, массане а цIендаь герз дIадакихара ерригача средстваех пайда эцанза барг ца хилара хьакъехьа беш бола тIахьехам.

ДРВ

Вьетнами цунна гоннахьара хиши американски герзашцарча низий «тIемаш латта район я» аьнна США правительства хьакхайкадарца дувзаденна заявлени яьй Вьетнама демократически республика правительства.

Еррига Вьетнам а цунна гоннахьара хиш а американски герзашцарча низаша «тIом лоаттабу район я», аьнна США правительства хьакхайкадар, йоах заявлене тIа. ДРВ-ана блокада оттаеш йола план кхоачашъеш бокхха керда гIа ба, ДРВ суверенитети, лоIами, территориальни бIарччали чIоагIа толхадар а дунеи халкъашта юкъерча хи тIарча наькъашка гIолла лелара паргIатои бокъои телхаяр а да.

Вьетнама Демократически Республика правительства чIоагIа харцахьа лоархI США агрессивни гIулакхаш чIоагIдалар, цо дIадех американски правительства шийн 7-гIа флот Къулба-Китайски форда тIара сов чехка дIадугилга, цо дIадех 1954 шерарча Женевски согIлашенеша яххача тайпара Вьетнама Демократически Республика суверенитета, лоIама, территоре бIарчалла сий делга.

Заявлени чакхйоаллаш баь тIахьехам ба дерригача хьашт мел долча мехкий правительствашка Къулба-Китайски форда тIарча наькъашка гIолла лелареи торговле лелаяреи паргIатои сий делга Iалашдайтар духьа.

КЪУЛБЕХЬЕН АРАВИ

Аден яхача колонегарча 21 депутато Къулбехьеи Араве федераце законодательни совете хьакхайкадир. Аденах лаьца ООН-а тIайийца хинна резолюцеш кхоачашъелга шоаш дIадехаш хилар. Цу резолюцеша Англия тIахьех Аден а юкъейоагIаш йолча Къулбехьен Аравена бокъонца шийн лоIам лулга.

Адена правительства керттерча министра Макаве Рейтер агентства корреспондентага аьнначох, Къулбехьен Араве федерацена юкъейоагIача дуккхача кхыча княжествашкарча депутаташа а иштта дош делар Адена правительствана керте латтачоа Къулбехьен Аравена кортамукъале ялара цу дIадехар шоаш хьаллоацаш хиларах.

США

500 совгIа хьаьрваьнна расист гулвелар 9-ча мае Аннистон яхача городе (Алабама) ерригамерикански куклуксклановций слете.

Ассошиэйтед Пресса агентства беча хоамах, ден турпалаш бар негрошха болча наха граждански бокъонаш яхар духьа лоаттабеча къовсаме доккха дакъа лоацаш хинна госпожа Виолу Луизо, пхе бера нана, укх шера март бетта йийна кхо бандит. Из йийнарех цхьаннена а хIанзалца хьа доаггIача тайпара та!азар даьдац.

Муниципалитета зале йиш халлалца цIогIарч хьийкха куклуксклановцаш традиционни капюшонаш йоахка кIай балохонаш а ювхаш военни маршах города улицашка гIолла болабелар унзарбаьхача нахан терко йоацача полиценеи бIаргагучча.

Доазол дехьара

Курдски къаман-демократически болама керте латта Мустафа Барзанни (аьрдехьара вар) цун дикагIвола новкъост полковник Талабанин.

Цхьа шу хьалха багдадски радиос хьакхайкадир Иракски Курдистанера тIемаш сеца хиларах. Цу хана денз курдашцара гIулакхаш лертIа доаладара новкъарленаш еш, кхыметтел курдашца юха а тIом болабара тIахьехаш да Ирака реакционни гIозараш.

М. Барзани керте а волаш бола курдски къаман - демократически болама кулгалхой тIагIертта курдски дош ирански республика чухь машаре къоастаде гIерташ ба.

Сурт хьанийцад «Леоре» яхача итальянски журнала тIара.

ТАСС фотохроника.

ДОМИНИКАНСКИ РЕСПУБЛИКЕРА ХЬАЛ

НЬЮ-ЙОРК. Бригадни инарал Вессин-и-Вессин отставке ваханза валанзар. Цу хьакъехьа Санто-Домингора хоам бу американски информационни агентстваша. Вессин-и-Вессина команда еш хиннав мехка конституционни строй юхаоттаяйтара американски гебагIай новкъосталца духьале еча тIема хунта бIунашта.

Доминикански Республикера эттара реакционнегIа дола низаш хьаллоацаш йолча ВIашагIкхийттача Штаташа, гучох, ше дергдар даь яьнна, эггара одиознегIа йола фигура хиларах Вессин-и-Вессин дIаваккха лаьрхIад. Духхьал цу инарало деннача приказах доминикански столицана чуетта йолайир бомбаш, хIаьта из бахьан долаш дуккха нах боа а бир. Из дар американски хьисапера режим мехка лоаттаяр духьа реакционни низаша даь гIулакх. Из шоай чакх ца даьначул тIехьагIа Доминикански Республике Iобессар американски салтий.

Доминикански Республика ханна йолча правительствана керте латтача полковника Кааманьо дIадийхар Вессин-и-Вессин мехкара дIаводилга. Цхьабакъда, инарала из кхоачашде тиганзар.

(ТАСС).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Хоамаши передачай программеи. 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25 — Концерт. 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Ашараш. 16.15 — Промышленноста болхлошта передача (гIалгIай меттала). 16.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 Литературни передача. «Мишта чIоагIлора болат» яхача романа тIара дакъа (гIалгIай меттала). 17.00 — «Къонал» яха передача (эрсий меттала). 17.15— Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.30 — Миллионаш барий Ленински университет (Москвера трансляци). 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ. 9.00 — Рождественский Роберта стихаш 9.19 — фортепьянан оркестран лаьрхIа Гасанова шодлагIа концерт. 9.52 — «Механик Салерно» яха берашта йола радиопастановка. 10.41 — «Республика заслуженни артист Захаров» яха концерт-очерк. 11.30 — «Йоккхача сага Кровозовай миска даар» яха дувцар 19.00 — «Павлик» яха радиопостановка. 20.42 — Димаева музыкеи цун дешаш тIа даьха иллеши 21.07 — Хи тIа гIолла лела театр яхача Керна оперетта монтаж. 22.52 — Пандара йола Чайкина концертни сюита.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.20 — Передачай программа 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — КПСС Центральни Комитета мартовчашъеш яха беседага (нохчий меттаски пленума решенеш вахаре кхоала). 18.45 — «ДIайийна культураш хьувкъаяра формулах» яха юрта боахама фильм. 18.55 — Лоаца метражни фильм. 19.20 — Телевизионни кердадараш. 19.30 — Бийса сатийна хийла шун, бераш! 19.40 — Передачай программа. 19.45 — «Бийсан чура вадар» яха къилбаседа хIирийчен эрсий драматически театра спектакль.

ХОАМ

№ 1 йолча Грозненски берийи сайрийнарчеи музыкальни школе 1965—1966 дешара шера кийчо ечеи цхьоалагIчеи классашка деша бераш дIачуэц укх отделенешка: оркестрови, фортепьянаи, халкъа инструментий (№ 1 йолча берий музыкальни школе мара эцац), вокальни (сайрийнарча школе мара эцац).

№ 1 йолча берий музыкальни школе дIаэц укх ханага кхаьча бераш: фортепьянаи чIондаргеи отделенешка 7—8 шу даьннараш; халкъа инструментий отделене (баян, аккордеон, виоленчель классе) 10—11 шу даьннараш; духовой инструментий отделене (труба, кларнет, гобой, трамбон) 12—14 шу даьннараш.

Деша воагIачо хьачудала деза укх тайпара документаш:

1. Директора цIерах язъяь заявлени.
2. Вахача моттигера справка.
3. Дарбан учрежденера справка.
4. Дас е нанас эцача алапех йола справка.
5. Метрика тIара хьайийца копи.

Сайрийнарча школе дIачуэц 12 шерагара 35 шерага кхаччалца ха яьнна бола нах.

Заявленеш хьачуийю 15 маера денз 29 мае кхаччалца.

ДIачуэцаш хоатта испытанеш хул 7 июнера денз 17 июне кхаччалца.

ДIачуийцараш дIаязбу 17 июнера 25 июне кхаччалца.

Школа адрес: г. Грозный, ул. Анисимовски 9/43, тел. 3-32-52.

ДИРЕКЦИ.

Город Грозне, Комсомольски городоке корпус 4, кв. 18 яхача гражданкас **Пепельникова** Людмила Андреевнас суде деннад Днепра тIарча Ново-Комсомольск яхача городе, цIа № 19, кв. 10/1 вахача шийн марагара **Пепельников** Владимир Ивановичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Днепра тIарча Ново-Комсомольск яхача города халкъа суде.

Город Грозне, Старопромысловски района, Новый поселке, корпус 8, кв. 3, яхача гр-кас **Пурдикова** Людмила Михайловнас суде деннад Нохч-ГIалгIай АССР Вознесенски станице вахача шийн марагара **Пурдиков** Анатолий Александровичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда, гор. Грозне, Старопромысловски района халкъа суде.

Гор. Грозне, Бутырина улицагIа 18, вахача гр-нина **Ефимов** Лев Петровича суде деннад гор. Грозне, Ленина улицагIа, 193, кв. 59, яха шийн сесаг **Ефимова** Тамара Петровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда, Октябрьски района халкъа суде.

Город Грозне, Дмитрова улицагIа, 23, вахача **Юсупов** Иса Мусиевича суде деннад город Грозне, Гудермесски улицагIа, 21-а, яха шийн сесаг **Юсупова** Ангелина Федотьевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Октябрьски района халкъа суде.

ДОТТАГIЛЕН ДОАЗОН ТIА

Одерцеи Нейсацеи 456 километр дIаьхденнад Германски Демократически Республиканеи Польшанеи юкъера доазув. Цу хиний бердашка герб бола къоарза шувнаш уха боагIий ца дагIаре, сага дагадоахаргдацар, масала, Циттауи Герлици яхача городашта юххе гIолла доазув да, аьнна. Дуккха долча тIаьша вIашагIтох укхаза доттагIал дола мехкаш, шинна а оагIорахьа ух туристаш, тата деш чакхъювл товарни поездаш.

Хиний берда йистошка я йоккхий промышленни предприятеш. ХIаьта царна юхxе хьалъеш латт гIишлош, урагIъяхай подъемни краний стрелаш, Iаьржа турбаш, лаьтта гIолла долх шера автострадаш, машинаькъаш.

ДоттагIал долча шин халкъо хIама хьадеш хьегача къих доккха беркат доал тахан. Польша лаьтта хьалъеш латт Туровски электростанци. ХIаране мощность 200 мегаватт йола цун ялх агрегат хIанззе а болх беш я. Укх шера кхы цхьаькха агрегат а болх бе йолалургья. ТIом хилалехьа ерригача Польше йоаккхаш хиннaчул шозза дукхагIа электроэнерги лу тахан Турова.

Немций берда йисте хьалъяьй «халкъий доттагIали» «Машара доазуви» яха шиъ электростанци. ТIом хуллаш Циттаунеи Герлицаи юкъерча айеннача гувнаш долча моттиге хиннача хIанз из йовзаргъяц. «Машара доазув» яхача станцена уллув да Нейса тилла доккха хоза тIий. Цу тIа гIолла хIара денна тIехйоал ши бIаь эшелон. Электровозаша Туровера немций берда йисте кхухь бора кIор. ХIара сахьата диазза стрелочника хьабел вагонашта бункерга бода никъ, болхлоша болх бе йолайолийт мухь тIера Iобоаккха устройстваш, состав Польше юхайода.

Нейса тIа къилбаседехьа улл текстильщикий город Губен. Цига ваьв ГДР хьалхара президент Вильгельм Пик. ТIом болча хана чIоагIа йохаьяр Губен. ХIанз город кхыр а хинна дIаэттай. Бакъда, итташ шераш хьалха а санна машеи шляпаши еча фабрикаша массе континентера доагIа заказаш кхоачашду, хIаьта Губена куц доаккхараш тIом хинначул тIехьагIа хьалъяь фабрикаши заводаши я. Сунта тIа я искусственни хьоасан комбината сийрда зданеш. Дукха ха йоацаш перлон арахеца йолаеннай из.

Чехка йоккха хул комбинат. Цун продукци кхоач Германски Демократически Республикага а цунца доттагIал долча мехкашка а. Одера тIарча Франкфурте болх бе йолаялийтай полупроводникий керда завод.

МоллагIа а укхаза эггара хьалха венар безаме цецвоаккх Эйзенхюттенштадта юххерча промышленни установкашеи Iалаьмате йоккхача турбашеи. Из шовэткъа эзар гаргга саг ваха керда город я. Укхаза хьахиннай «Ост» яха металлургически комбинат. Мехка лоаладеча кхаь даькъах ши дакъа чон лоаладу цо.

Одерца Iовахача 150 километр гаьна Одера тIа уллача Шведте хьахиннай кхы цхьаькха промышленни гигант. ДIадахача шера мара йолаеннаяц из «ДоттагIал» яхача нефтепроводах доагIача советски мехкдаьттах продукци яккха. Ма чIоагIа темпаш йоах — кха цу предприяте коллективо! ХIанз ши миллион тонн мехкдаьтта чакхдоаккх цо, хIаьта 1970 шера итт миллион совгIа тонн мехкдаьтта чакхдоаккхаш хургья из.

Барт тайна къахьегама дезал санна Iымерза дах шин мехка халкъаш. Одера техкача тIаьша вIашагIтеха Iац уж. Доазон тIа уллача немций зIамгича Китц яхача городерча цIен-ноаношка ши шу хьалха цIена, чам бола хий кхаьчар. Лоалаха уллача Костшин яхача польски городера водопроводах хьадера из.

ХIаьта, машари доттагIали даиман хургдолаш чудессад лоалахой цIеношка. Мекленбургски городера Пренцлаура ах сахьата вахача шоссейна йисте латт «Таможенни доазув» аьнна гIаяздаь табличка йоалла бIоагIа. Немций пограничникаш документашка хьеж, безаме йоах наькъахошта шоай фурашкаш. ХIаьта массехк минут яьлча наькъахочоа духьал боагIа шоай Iаьдалах «Дзень добры» аьнна моаршал а хоатташ польски доттагIий. Кхо шу хьалха укхаза, Колбасково яхачоа юххе, Одера тIарча доазонца хьайийлаяр пропускной пункт.

Польшанеи ГДР-аи юкъера туристаш дукхагIа хиннадаь хьаелла йийхар из. Цул совгIа, укхаза гIолла чакхбоал польски городашка, Малхбузен Германе, Скандинавски мехкашка гIолла бода эггара а лоацагIа бола транзитни никъ.

Цу доазонцарча пункте хIара шера 1-ча сентябре вIашагIкхет лоалаха ухача шин мехкара доттагIий. Иштта вIашагIкхетар дика традиционни цIей а хинна дIаэттад. ДIадахача шера цхьоалагIа сентябрь безбеш хилар Пазевальки Щецини яхача городашка баха ши эзар совгIа саг. Машара торжественни цIи лотайир, цунна гонахьа баьлар Польшаи ГДР-еи викалаш. Цар йоахар, керда доазув Европе тешшаме машар лорабара йола гаранти я.

Из бакъду Одерцеи Нейсацеи додача доазон тIарча Нойбранденбург яхача округа юртбоахама кооперативай членаши ахархойи шоашта лоалаха бахача полякий дика доттагIий хиларо а. Цар хьехамца а гIулакхаца а новкъостал ду, опыт дIайовзийт. Польски номераш йола машинаш, польски мотт бувца нах Пазевалька, Пренцлау е Нойштрелитца улицашка нийсбалар хIанз наггахьа хулаш хIама дац, хIаьта иштта денна хула хIама а хинна дIаэттад Польша городашкеи юрташкеи немций новкъостий ухаш хилар а.

— Иштта хила а деза, иштта даиман хург а да — йоах лоалахоша,— хIана аьлча вай дагалаттараш цаIаш да — машар, доттагIал, халкъий ираз бахьан хьега къа.

АПН—ГДР Панорама.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции, 7/84.

СФ02523. Заказ № 2739.